

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ГУМЕННА-ДЕРІЙ МАРІЯ ВАСИЛІВНА

УДК 657: 69.05

**ОБЛІК І КОНТРОЛЬ ЗА МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНИМИ ТА
ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ У БУДІВНИЦТВІ:
МЕТОДОЛОГІЯ, ОРГАНІЗАЦІЯ**

Спеціальність 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності)

Галузь знань: 08 – економічні науки

РЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук

Науковий консультант:

Задорожний Зеновій-Михайло Васильович,
доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри обліку і оподаткування
Західноукраїнського національного університету

Тернопіль – 2023

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ.

Обґрунтування вибору теми дослідження. Наявність достовірної інформації про матеріально-технічні та фінансові ресурси, що традиційно продукується системою обліку, є важливим чинником забезпечення можливості управління, моніторингу та контролю на всіх етапах будівництва. Відтак, удосконалення положень обліку матеріально-технічних та фінансових ресурсів, що підвищить об'єктивність і неупередженість такої інформації, дасть змогу вчасно завершити виконання будівельних робіт, отримати прибуток, принести соціальний ефект.

Перманентна зміна нормативно-правової бази, запровадження воєнний стан в країні, нестабільний фінансовий клімат, низька платоспроможність населення, функціонування фінансового посередника, поява нових видів програмного забезпечення та технологій, застосування альтернативної енергетики в будівництві обумовлюють нові виклики для обліку матеріально-технічних, фінансових ресурсів. Своєчасний та якісний контроль за цими ресурсами підсилює функціональні особливості, принципи, методологію й організацію обліку матеріально-технічних та фінансових ресурсів у будівельній галузі.

Звідси, матеріально-технічні та фінансові ресурси є невичерпними, а ефективне ведення обліку і контролю за ними дає змогу: врегулювати нормативно-правову базу, раціоналізувати документообіг на всіх етапах будівництва, максимально адаптувати звітність до потреб відповідних користувачів, поліпшити превентивні та супутні перевірки, надати рекомендації на наступні звітні періоди. З іншого боку, матеріально-технічні та фінансові ресурси мають свою специфіку власне у будівельній галузі, зокрема в частині: формування й використання будівельних матеріалів, малоцінних швидкозношуваних предметів (МШП), малоцінних необоротних матеріальних активів (МНМА); відображення в бухгалтерському обліку необоротних активів й нарахування амортизації; ведення окремого обліку і контролю за грошовими коштами й розрахунками та резервами коштів з боку фінансового посередника; наявної потреби у створенні додаткової управлінської звітності з огляду на значну кількість ресурсів; використання спеціального програмного забезпечення саме в будівельній галузі і складання управлінської звітності.

Загальні проблеми теорії, методології, організації та методики обліку і контролю в Україні та інших країнах світу висвітлили у своїх працях українські науковці: С. В. Бардаш, М. І. Бондар, Р. Ф. Бруханський, Т. А. Бутинець, Ф. Ф. Бутинець, С. Ф. Голов, Л. В. Гуцаленко, В. А. Дерій, Н. І. Дорош, О. К. Єлісеєва, В. М. Жук, З.-М. В. Задорожний, О. А. Лаговська, С. О. Левицька, С. Ф. Легенчук, Л. Г. Ловінська, Н. О. Лоханова, Є. В. Калюга, Л. М. Кіндрацька, В. М. Краєвський, Я. Д. Крупка, П. О. Куцик, Н. М. Малюга, О. А. Петрик, О. М. Петрук, А. А. Пилипенко, Н. Л. Правдюк, В. С. Рудницький, І. Б. Садовська, В. З. Семанюк, Н. В. Семенишена, О. В. Харламова, П. Я. Хомин, Н. М. Хорунжак, В. О. Шевчук та зарубіжні вчені-економісти: К. Друрі, К. Камфферман, С. М. Х. Колін, П. Пайсер, Дж. Тейлор, Дж. Фрідман та ін.

Розвитку теорії, методології, організації і методики обліку та контролю матеріально-технічних та фінансових ресурсів загалом, і у будівництві зокрема,

присвятили свої наукові праці такі українські дослідники, як: В. М. Вовк, А. В. Гевчук, С. М. Кафка, Н. Б. Кащена, О. В. Лиско, П. П. Микитюк, Н. В. Мужевич, В. В. Муравський, К. О. Назарова, І. Я. Омецінська, В. О. Осмятченко, О. В. Павелко, В. М. Панасюк, Н. І. Пилипів, Н. В. Починок, К. В. Романчук, Н. С. Струк, Л. В. Чижевська, Л. П. Шевчук, В. В. Ясишена, а також іноземні: Ф. Р. Валькер, Х. Д. Грант, Л. Гольм, В. Е. Кумбс, С. Дж. Петерсон, Росс Г. Е., Сінг Р. та ін. Проте не всі питання обліку і контролю матеріально-технічних та фінансових ресурсів у будівництві досліджені у повній мірі. Всі зазначені вище причини обумовлюють актуальність теми дослідження, визначають її мету і предмет.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Напрямок дисертаційної роботи пов'язаний з планом науково-дослідних робіт Західноукраїнського національного університету, зокрема: держбюджетних прикладних досліджень на тему: «Модернізація бухгалтерського обліку з використанням комп'ютерно-комунікаційних технологій для забезпечення кібербезпеки підприємств» (номер державної реєстрації 0120U102054), «Домінанти управлінського обліку в умовах діджиталізації для забезпечення економічної безпеки у воєнний і післявоєнний періоди» (номер державної реєстрації 0123U101580); науково-дослідних робіт «Стан та перспективи розвитку системи бухгалтерського обліку та оподаткування в умовах глобалізації» (державний реєстраційний номер 0117U000147) та «Розвиток системи бухгалтерського та управлінського обліку в умовах соціально-економічних викликів» (державний реєстраційний номер 0122U000927). В межах цих тем: розвинуто методологію та організацію обліку матеріально-технічних ресурсів у будівництві; розроблено інформаційну парадигму ресурсів в діджиталізації під час воєнного стану і після нього; подано пропозиції щодо поліпшення методології й організації обліку і контролю за грошовими коштами, дебіторською заборгованістю та іншими фінансовими ресурсами будівельних підприємств; розроблено методику логістичного контролю у підприємствах будівельної галузі.

Мета і завдання. Мета дисертаційного дослідження полягає в розвитку теоретичних, методологічних, організаційних складових обліку та контролю матеріально-технічних і фінансових ресурсів у підприємствах житлового будівництва.

Для досягнення визначеної мети передбачено вирішення таких завдань:

розкрити еволюцію дефініції «ресурси» та розробити парадигму інформаційного супроводу щодо ресурсного забезпечення будівництва;

виявити та охарактеризувати детермінанти матеріально-технічних ресурсів у будівництві для однозначного трактування їх основних понять, категорій та законів розвитку цієї галузі економіки;

розвинути теоретичне розуміння суті і класифікації фінансових ресурсів як квінтесентного об'єкта обліку та контролю з метою поглибленого розуміння їх призначення, передумов та напрямків надходження і використання;

удосконалити облік матеріальних ресурсів в умовах формування логістичної системи функціонування будівельних підприємств для оптимізації шляхів,

прискорення руху таких ресурсів та здешевлення витрат на логістичні операції щодо них;

розвинути методологічні підходи до оцінки в бухгалтерському обліку матеріальних ресурсів у будівництві, визначити її прерогативи і недоліки з метою забезпечення безперебійності оцінки придбаних та вироблених власними силами ресурсів і списання на витрати відповідних підрозділів будівельних підприємств;

розкрити фундаментальні особливості обліку малоцінних та швидкозношуваних предметів, малоцінних необоротних матеріальних активів і тимчасових (нетитульних) споруд в історичному аспекті та поліпшити його методологію в умовах ринкової економіки;

вдосконалити методологію управлінського обліку альтернативних матеріальних і прирівняних до них ресурсів у житловому будівництві з метою прискорення темпів будівництва, його здешевлення та забезпечення енергоефективності новозбудованого житла;

удосконалити методологію й організацію обліку наявності, руху і змін корисності технічних ресурсів для забезпечення структурування інформації про ці ресурси за різними класифікаційними ознаками, виявлення фізично та морально застарілих технічних ресурсів і заміни їх продуктивнішими;

розкрити організаційно-методичні аспекти стану облікової політики будівельних підприємств щодо амортизації технічних ресурсів та відображення їх в обліку з метою моніторингу норм амортизації і термінів експлуатації;

надати пропозиції щодо конвергенції міжнародного й українського досвіду обліку альтернативних технічних ресурсів у будівництві для їх системного пошуку, придбання і використання;

виявити проблемні аспекти щодо нормативно-правового регулювання фінансових інструментів і визначити його вплив на обсяги фінансових зобов'язань з метою забезпечення кращого трактування суті та змісту понятійно-категоріального апарату;

розробити новітню парадигму обліку фінансових ресурсів у будівельних підприємствах для створення передумов повнішого забезпечення користувачів актуальною інформацією про нові: мету, завдання, проблеми обліку; об'єкти та техніки обліку, технічні засоби збору і обробки даних; технології; види ресурсів (насамперед, інтелектуальні); методи оцінки ресурсів та методики визначення ринкової вартості підприємства і його відокремлених сегментів; значні структурні зміни у складі їх майна;

визначити шляхи удосконалення обліку і звітності фінансових ресурсів в управлінні підприємствами та їх автоматизацію з метою підвищення оперативності обліку, аналітичності показників звітності і зручності використання українського та зарубіжного програмного забезпечення;

сформулювати концепцію контролю за матеріально-технічними та фінансовими ресурсами в будівництві для покращення його ефективності під час здійснення передбачених технологічними картами основних і допоміжних бізнес-процесів;

розробити методику аудиторського контролю логістичних витрат у будівництві з метою прискорення в них логістичних потоків, зменшення логістичних витрат на одиницю куплених або проданих ресурсів;

виокремити методологічні та організаційні особливості контролю за фінансовими ресурсами у будівництві для встановлення міри їх впливу на поліпшення обсягів та структури фінансових ресурсів у будівельній галузі.

Об'єктом дослідження є процеси, що пов'язані з наявністю і рухом матеріально-технічних та фінансових ресурсів у будівництві.

Предметом дослідження виступають методологічні та організаційні положення обліку і контролю за матеріально-технічними та фінансовими ресурсами у житловому будівництві.

Методи дослідження. В процесі написання дисертації використовувались загальнонаукові, специфічні та емпіричні методи дослідження. Монографічний метод використано для огляду наукових публікацій вчених-економістів та на їхній базі представлено власні розробки з обліку і контролю за формуванням та використанням ресурсів у будівництві; історичний – для визначення періодів розвитку бухгалтерського обліку в Україні в сегменті матеріально-технічних та фінансових ресурсів; моделювання – з метою побудови взаємозв'язку всіх видів ресурсів в процесі діджиталізації та післявоєнної відбудови; індукції та дедукції – для порівняння даних будівельних підприємств та при визначенні проблем обліку ресурсів; абстрагування та конкретизації – для виявлення нових синтетичних та аналітичних рахунків щодо матеріально-технічних та фінансових ресурсів, використання яких поліпшить фінансовий та управлінський облік у підприємстві; спостереження – для відстеження і фіксації фактів фінансово-господарської діяльності з метою ухвалення якісних управлінських рішень та превентивного контролю; графічний – для графічного зображення етапів контролю за обліком фінансових ресурсів різними контролюючими органами та надання пропозицій щодо їх поліпшення.

Інформаційна база дисертації сформована на основі нормативно-правових документів, що регулюють облік і контроль за матеріально-технічними та фінансовими ресурсами в Україні та на міжнародному рівні, за результатами досліджень науковців, зокрема, наукових монографій, матеріалів науково-практичних конференцій, спеціалізованих фахових видань, спеціалізованої періодики, офіційних статистичних даних, показників будівельних підприємств, матеріалів власних досліджень.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в обґрунтуванні теоретичних положень і розробці рекомендацій щодо розвитку методології та організації обліку і контролю за матеріально-технічними та фінансовими ресурсами з метою ефективного управління процесами, пов'язаними з будівництвом житла. Звідси, обґрунтовано найбільш важливі наукові результати, зокрема:

вперше:

– розроблено парадигму інформаційного супроводу щодо ресурсного забезпечення будівництва, відповідно до якої основою підвищення ефективності використання матеріально-технічних і фінансових ресурсів є інформаційні ресурси,

що служать базою для ухвалення управлінських рішень. В умовах діджиталізації управління такими ресурсами набуває нових напрямів розвитку, пов'язаних із відновленням природних ресурсів, оптимізацією матеріальних витрат, застосуванням нових видів грошових одиниць, швидким здійсненням розрахунків, економією часу і пошуком альтернативних ресурсів;

– побудовано модель обліку фінансових ресурсів за трьома напрямами, а саме: 1) облік фінансових ресурсів альтернативного будівництва; 2) дослідження та вдосконалення управлінської звітності щодо руху грошових коштів; 3) поліпшення процесів автоматизації обліку фінансових ресурсів. Перший напрям стосується розвитку модульного будівництва і специфіки ведення його обліку; другий напрям – передбачає застосування будівельним підприємством управлінського звіту про рух грошових коштів зі скороченим переліком статей, а щодо третього – досліджено програмне забезпечення, призначене для будівельних підприємств і надано пропозиції з виокремлення відповідного модуля для управління фінансовими ресурсами;

– сформовано концепцію контролю за матеріально-технічними та фінансовими ресурсами у будівництві щодо мети, об'єкта, суб'єкта, предмета, методу, видів, функцій, форм, принципів, завдань, методології та організації. При цьому методологію контролю за матеріально-технічними і фінансовими ресурсами запропоновано трактувати як сукупність методів, що забезпечують отримання нових знань або поглиблення уже існуючих про такий контроль, а його організацію – як сукупність заходів, що спрямовані на практичну реалізацію мети і завдань контролю за матеріально-технічними і фінансовими ресурсами у будівництві.

удосконалено:

– детермінанти класифікації матеріально-технічних ресурсів в будівельній галузі, які, на відміну від існуючих, включають ще й такі: за ціновою політикою, за альтернативністю, за ознакою управління ними, за ефективністю, за амортизаційною ознакою, за перенесенням вартості на об'єкт будівництва, за країною походження. Названі класифікації лягли в основу запропонованих аналітичних рахунків з обліку таких активів;

– розроблено новітню парадигму обліку фінансових активів у будівельних підприємствах із визначенням мети, завдань, методів та принципів, що формуються в умовах ринкової економіки. Реалізація мети цієї парадигми на макрорівні передбачає створення умов щодо поліпшення програм кредитування житла для середньостатистичного громадянина України та ефективність введення обліку і контролю за використанням цих коштів; на мікрорівні полягає в наданні правдивої неупередженої інформації щодо поточного стану фінансових ресурсів, їх документального відображення на рахунках бухгалтерського (фінансового) обліку і звітності. Запропоновано порядок розрахунку платоспроможності населення України й Європи щодо придбання житла і вказано на непрямий, але визначальний вплив платоспроможності на фінансовий облік будівельних підприємств;

– облікову амортизаційну політику необоротних активів будівельного підприємства в частині методів нарахування та донарахування сум амортизації (зносу); встановлення вартісних меж, реальної ліквідаційної вартості і термінів їх

корисного використання; внесення змін у систему обліку в зв'язку зі змінами фізичного стану необоротних активів та їх переоцінкою; виключення з переліку об'єктів на котрі нараховується або донараховується амортизація (знос) і які прийняті в експлуатацію, але ще неоформлені актами введення тощо; формування і використання резервів (фондів) грошових коштів для оновлення необоротних активів; розрахунків сум зносу (амортизації) за прийнятими та вибулими основними засобами;

– систему обліку логістичних витрат будівельного виробництва за стадіями, на основі якої надано пропозицію обліковувати ці витрати на рахунку 99 «Логістичні витрати» із наступними субрахунками, зокрема логістичні витрати відділу постачання (991), логістичні витрати складів виробничих запасів (992), логістичні витрати виробничих і обслуговуючих підрозділів (993), логістичні витрати складів готової продукції (994), логістичні витрати відділу збуту (995), логістичні витрати відділу транспорту (996), логістичні витрати відділу маркетингу (997), витрати відділу логістики в частині логістичних операцій (998), адміністративні логістичні витрати (999). Застосування цього рахунка дасть змогу оптимізувати використання матеріально-технічних ресурсів;

– етапи проведення внутрішнього та зовнішнього контролю за фінансовими ресурсами у житловому будівництві і поділено їх на початковий, поетапно-поточний і завершально-прогностичний. Запропоновано Проект етапів проведення контролю за фінансовими ресурсами у житловому будівництві з боку фінансового посередника (через ФФБ, ФОН, ІСІ), згідно із яким фінансовий посередник контролює використання недержавних грошових коштів будівельних підприємств відповідно до укладеного між ними договору, що не суперечить чинному законодавству;

– етапи аудиторського контролю логістичних витрат та економії ресурсів, зокрема планування й організація; достовірність та своєчасність документального відображення; правильність розрахунку й обґрунтованість списання; своєчасність та повнота відображення у відповідних реєстрах синтетичного й аналітичного обліку; обґрунтованість включення статей витрат до складу логістичних витрат для потреб податкових розрахунків; підготовка, узгодження і остаточне ухвалення тексту аудиторського висновку за результатами перевірки; напями поліпшення методики й організації аудиторської перевірки логістичних витрат і економії ресурсів. В цій методиці аудиторського контролю логістичних витрат та економії ресурсів у будівельних підприємствах, на відміну від існуючих, чітко прописано його послідовність;

набуло подальшого розвитку:

– квінтесентні особливості класифікації фінансових ресурсів у житловому будівництві за технічною ознакою, за договором, за участю фінансового посередника, відповідно до балансу, для іпотечного кредитування. Такі класифікаційні ознаки висвітлюють фінансові ресурси, як одні із домінуючих ресурсів будівельних підприємств в умовах функціонування ринкової економіки, а правильна їх класифікація дає змогу ефективніше визначати напями використання цих ресурсів і зменшувати фінансові ризики в майбутніх періодах;

– розкриття історичних аспектів розвитку обліку малоцінних і швидкозношуваних предметів (МШП), малоцінних необоротних матеріальних активів (МНМА) та тимчасових (нетитульних) споруд і надано пропозиції щодо його поліпшення в умовах ринкової економіки, зокрема щодо формування управлінської звітності з МШП шляхом запровадження управлінського звіту про використання малоцінних і швидкозношуваних предметів; щодо вартості тимчасових (нетитульних) споруд, період використання яких до 1 року, то їй запропоновано списувати щомісячно у відповідності до календарного плану будівництва. Після закінчення будівництва, ці споруди потрібно відображати за ціною придбання зі зменшенням її на суму перенесену на вартість об'єктів будівництва;

– визначення впливу особливостей альтернативних технічних ресурсів будівництва, технологій, проєктів, управлінських рішень на систему ведення їх обліку, зокрема: 1) доцільність формування переліків альтернативних будівництв, технічних ресурсів у контексті визначення їх у ролі нових об'єктів обліку; 2) системне відстеження стану альтернативних, технічних ресурсів та первинне документальне відображення господарських операцій; 3) об'єктивна необхідність ведення кожного виду альтернативних будівництв на окремих аналітичних рахунках; 4) визначення джерел фінансування, постачання альтернативних ресурсів, котрі належить фіксувати у системі обліку із зазначенням об'єктно-суб'єктної, вартісної, територіальної та часової динамік; 5) встановлення показників, форм і термінів звітності й економічного контролю за альтернативними будівництвами, проєктами тощо; 6) зіставлення певних характеристик альтернативних будівництв, технічних ресурсів із звичайними і проведення оцінки їх ефективності за різними методиками, підходами;

– методологічні та організаційні підходи до обліку матеріальних ресурсів та їх оцінки у будівництві. Доведено, що проблематика оцінки у будівництві проявляється через значну номенклатуру будівельних матеріалів, що взаємопов'язана із одиницями їх виміру; розрахунок необхідної кількості будівельних матеріалів, який потребує попередньо складеного плану; вибір постачальників будматеріалів формує частково ціну на будівельні матеріали; новітні будівельні матеріали можуть вимагати нових видів оцінки; суттєвий вплив інфляційних процесів на вибір матеріалів, що використовуються у будівництві. Всі ці моменти запропоновано враховувати при підготовці Наказу про облікову політику будівельного підприємства;

– розробка управлінських звітів щодо застосування традиційних та альтернативних матеріальних ресурсів, зокрема Управлінського звіту про використання будівельних матеріалів і сировини; Управлінського звіту про використання природного газу, електроенергії та води; Управлінського звіту про використання нафтопродуктів, мастильних матеріалів, твердого палива та біопалива на об'єкті будівництва. Запровадження таких звітів дасть змогу, на відміну від чинних звітів, визначати в якій мірі будівельні підприємства готові використовувати традиційні, а в якій – альтернативні матеріальні ресурси;

– методологія й організація обліку наявності, руху і змін корисності технічних ресурсів, де технічними ресурсами будівельного призначення запропоновано вважати нерухомі і рухомі дороговартісні ресурси, які використовуються під час підготовчих, основних та завершальних будівельно-монтажних робіт з метою полегшення їх виконання працівниками будівельних професій. Одним із ключових сегментів технічних ресурсів є будівельні машини і механізми. В дисертації вдосконалено класифікацію цих машин та механізмів і запропоновано використовувати її для деталізації 8 груп аналітичних рахунків першого порядку до субрахунку 104 «Машини та обладнання»;

– розв'язання проблемних питань нормативно-правового регулювання фінансових активів і їх взаємозв'язку із іншими фінансовими інструментами та їх вплив на облік. З'ясовано, що значна кількість нормативно-правових актів та неоднозначне трактування окремих їх положень збільшує обсяг і складність роботи бухгалтера, тому запропоновано типовий алгоритм з організації ведення обліку фінансових ресурсів, що дає змогу спростити процес їх обліку у конкретному підприємстві в межах чинного законодавства.

Практичне значення одержаних результатів полягає в науковому обґрунтуванні та практичному спрямуванні пропозицій з розвитку методології та організації обліку і контролю за матеріально-технічними та фінансовими ресурсами. Проведені дослідження дають змогу поліпшити обліково-інформаційну систему підприємств будівельної галузі щодо їхнього ресурсного забезпечення з метою вироблення оптимальних управлінських рішень для цієї – однієї з провідних галузей економіки, від якої залежить майбутня післявоєнна відбудова України.

Результати дисертаційного дослідження використані у практичній діяльності професійних громадських організацій України, суб'єктів господарювання сфери будівництва, аудиторських фірм, закладів вищої освіти, серед яких:

– Федерація професійних бухгалтерів і аудиторів України (довідка № 50 від 03.06.2022 р.) – рекомендації щодо практичного вирішення проблем відображення даних в системі фінансового та управлінського обліку і контролю за використанням матеріальних ресурсів із врахуванням специфіки будівництва монолітно-каркасних, цегляних та модульних будинків; обліку і звітності наявності, руху та змін корисності основних технічних ресурсів; амортизаційної політики будівельних підприємств щодо таких ресурсів у частині обліку та звітності;

– Конфедерація будівельників України (довідка № 314/08 від 17.08.2022 р.) – пропозиції щодо облікових аспектів нормативно-правового регулювання фінансових ресурсів; формування Концепції обліку фінансових активів будівельних підприємств; поліпшення можливостей застосування комп'ютерно-інформаційних технологій в сегменті обліку ресурсів у будівельних підприємствах; перспектив обліку фінансових ресурсів у цифровій економіці; подальшого розвитку інформаційного забезпечення контролю в підприємствах будівельної галузі; методології та організації контролю за матеріально-технічними і фінансовими ресурсами в будівництві;

– ГО «Інститут обліку і оподаткування» (довідка № 30-22/1 від 30.08.2022 р.) – пропозиції щодо методології й організації контролю за матеріально-технічними і фінансовими ресурсами в будівництві; динамічного розвитку комп'ютерних технологій інформаційного забезпечення ведення управлінського та фінансового обліку, звітності у підприємствах, що здійснюють будівельну діяльність;

– ТОВ «Тернопільбуд» (довідка № 01/805 від 26.05.2021 р.) – пропозиції щодо покращення організації та методології обліку і контролю за надходженням, внутрішнім переміщенням та використанням матеріальних ресурсів. Зокрема, пропозиції з удосконалення переліку аналітичних рахунків і порядку ведення аналітичного обліку за синтетичними рахунками 20 «Виробничі запаси», 24 «Брак у виробництві» та 28 «Товари» з урахуванням особливостей будівельної галузі; поліпшення структури і показників внутрішніх звітів про номенклатуру, кількість та вартість будівельних матеріалів в частині їх надходження, оцінки і використання;

– ТОВ «Добробуд» (довідка № 14 від 18.05.2022 р.) – пропозиції з поліпшення методології, методики та організації обліку наявності, надходження і використання (експлуатації) технічних ресурсів, зокрема, про пропозиції з покращення обліку та звітності наявності, руху і змін корисності основних технічних ресурсів; обліково-звітних аспектів амортизаційної політики будівельних підприємств щодо таких ресурсів; обліку альтернативних технічних ресурсів у будівництві з урахуванням міжнародного та українського досвід і т. д.;

– ТОВ «Аудит-сервіс ІНК» (довідка № 24-Е/16.09.22 від 16.09.2022 р.) – новації щодо вдосконалення моніторингу аудиторських пропозицій в будівництві; рекомендації з поліпшення превентивного супутнього контролю та контролю за принципом зворотного зв'язку матеріально-технічних ресурсів;

– Виробничо-будівельна фірма ТОВ «Потенціал» (довідка № 31-21-1 від 20.09.2022 р.) – пропозиції з поліпшення методики визначення динаміки і питомої ваги основних засобів у будівництві; ведення управлінського обліку щодо технічних ресурсів; організаційно-методичні аспекти із вдосконалення амортизаційної політики будівельного підприємства; внутрішнього контролю за технічними ресурсами в сегменті превентивного контролю за технічними ресурсами;

– ПП «СЛМ-Пласт» (довідка № 06 від 09.06.2023 р.) – пропозиції щодо особливостей відображення логістичних витрат в системі обліку із отримання, використання та реалізації матеріальних ресурсів; з поліпшення управлінських звітів у частині руху грошових коштів, як однієї із складових фінансових ресурсів, а також пропозиції щодо ведення внутрішнього контролю за розрахунками фінансових посередників на початковому, поетапно-поточному та завершально-прогностичному етапах контролю;

– ПП Яна «Буд» (довідка № 47 від 26.06.2023 р.) – пропозиції з удосконалення обліку технічних ресурсів в частині їх класифікації, відображення на рахунках бухгалтерського обліку; поліпшення аналітичного обліку будівельних машин і обладнання; враховані пропозиції для вдосконалення обліку інноваційної діяльності.

Результати наукового дослідження впроваджені у навчальний процес Західноукраїнського національного університету. Вони використовуються під час

підготовки лекцій, семінарських (практичних) занять з навчальних дисциплін «Бухгалтерський облік і оподаткування», «Фінансовий облік», «Управлінський облік», «Інформаційні технології в обліку та оподаткуванні» і «Організація обліку та податкове планування» (довідка № 126-28/1439 від 23.09.2022 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійно виконаним дослідженням. Відображені у дисертації висновки та положення наукової новизни, які виносяться на захист, одержані автором особисто. З наукових публікацій, написаних у співавторстві, в дисертації використано лише результати особистої праці автора. Внесок здобувача у публікації, підготовлені та опубліковані у співавторстві, відображено окремо у списку опублікованих праць.

Апробація результатів дисертації. Основні положення і результати дисертаційної роботи обговорювалися та одержали позитивну оцінку на 22 міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, круглих столах: «Стан і перспективи розвитку обліково-інформаційної системи в Україні» (м. Тернопіль, 2014 р.; 2016 р.; 2018 р.; 2020 р.); «Економічний і соціальний розвиток України в XXI столітті» (м. Тернопіль, 2015 р.); «Економічний і соціальний розвиток України в XXI столітті: національна візія та виклики глобалізації» (м. Тернопіль, 2016 р.); «Актуальні проблеми розвитку обліку, аналізу, контролю і оподаткування у контексті європейської інтеграції та сучасних викликів глобалізації» (м. Львів, 2021 р.); «Трансформація бухгалтерського обліку, аналізу та контролю в умовах соціально-економічних викликів» (м. Тернопіль, 2021 р.); «Сучасні детермінанти фіскальної політики: локальний та міжнародний вимір» (м. Тернопіль, 2021 р.); «Облік, аналіз і аудит: виклики інституціональної економіки» (м. Луцьк, 2021 р.); «Розвиток економіки та бізнес-адміністрування: наукові течії та рішення» (м. Київ, 2021 р.); «Облік, аналіз, аудит та оподаткування: сучасна парадигма в умовах інформаційного суспільства» (м. Київ, 2021 р.); «Актуальні проблеми обліково-аналітичного забезпечення управління в умовах цифрової трансформації» (м. Рівне, 2022 р.); «Проблеми та перспективи розвитку сучасної науки» (м. Рівне, 2022 р.); «Актуальні проблеми теорії і практики менеджменту в контексті євроінтеграції» (м. Рівне, 2022 р.; 2023 р.); «Економіко-правові та соціально-технічні напрями еволюції цифрового суспільства» (м. Дніпро, 2022 р.); «Обліково-аналітичне забезпечення системи менеджменту підприємства» (м. Львів, 2022 р.); «Стратегія інноваційного розвитку аграрних формувань України: аналітико-прогностичний аспект» (м. Київ, 2022 р.); «Обліково-фінансова наука і практика: пріоритети розвитку та місія у воєнний час» (м. Київ, 2022 р.); «Соціально-економічні трансформації у розвитку держави» (м. Вінниця, 2021 р.); «Науковий простір України: сучасні виклики та загрози» (м. Вінниця, 2022 р.);

Публікації. Основні положення та результати дисертації викладено у 49 наукових публікаціях, з них: 23 статей, які відображають основні наукові результати (з них 4 у журналах, що індексуються в наукометричній базі Web of Science, в тому числі 3 статті у виданнях з квантилем Q4 і 1 – у виданні з квантилем Q3), 26 наукових праць, що додатково відображають наукові результати дисертації (з них: 4 – у колективних монографіях). Загальний обсяг опублікованих праць становить

30,43 друк. арк. (особисто авторці належить 19,87 друк. арк.), серед них: наукових праць, в яких висвітлені основні результати наукових досліджень за темою дисертації, – 15,35 друк. арк.; наукових праць, що додатково відображають наукові результати дисертації, – 4,52 друк. арк.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається із вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Обсяг основного тексту дисертації становить 319 сторінок друкованого тексту.

Дисертація містить 26 таблиць та 41 рисунок (з них 7 таблиць та 8 рисунків займають окрему сторінку), 9 додатків на 51 сторінках. Список використаних джерел налічує 567 назв і розміщений на 69 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У першому розділі дисертації **«Концептуальні основи обліку і контролю за матеріально-технічними та фінансовими ресурсами підприємств будівельної галузі економіки»** розкрито: еволюцію дефініції «ресурси» та парадигму інформаційного супроводу щодо ресурсного забезпечення будівництва, детермінанти матеріально-технічних ресурсів у будівництві та фінансові ресурси, як квінтесентний об'єкт обліку та контролю.

Аргументовано, що наявність ресурсів є фундаментом, який буде всі економічні процеси будь-якого підприємства. Основними ресурсами нині є матеріальні, технічні та фінансові, а інформація про них дає можливість здійснити якісну організацію та методику ведення обліку і контролю. В будівельній галузі задіяна значна кількість ресурсів, а тому їх облік і контроль має здійснюватись у декілька етапів. Звідси, запропоновано, що ресурси – це всі види матеріальних та нематеріальних цінностей, що є основними елементами економічного потенціалу, раціональне управління якими призведе до позитивного фінансового результату.

Доведено, що інформаційні ресурси нині є основними ресурсами, адже інформація, як джерело ресурсів впливає на матеріальні, технічні, фінансові. На стиках цих ресурсів формуються нові види ресурсів, а саме матеріально-технічні, матеріально-фінансові й фінансово-технічні (рис. 1).

Під матеріально-фінансовими ресурсами (МФР) розуміємо ті матеріальні ресурси, які придбаваються за готівку, в безготівковій формі, або через використання ф'ючерсних і форвардних операцій. Матеріали, які одержані безкоштовно, в обмін на подібні та неподібні активи не будуть включатись до даного поняття.

Фінансово-технічні ресурси (ФТР) – це компоненти фінансових та технічних ресурсів, за допомогою яких поліпшується швидкість здійснення грошових розрахунків, способів кредитування, інвестиційних проєктів, застосування криптовалют та блокчейн.

Фінансово-технічні ресурси є важливими нині для будівельної галузі у зв'язку із руйнуванням або пошкодженням значної кількості житлових будівель в Україні під час бойових дій. Ефективне залучення та використання фінансово-технічних ресурсів може мати вплив на іноземне інвестування, посилення контролю за забудовниками, популяризувати соціальну відповідальність бізнесу.

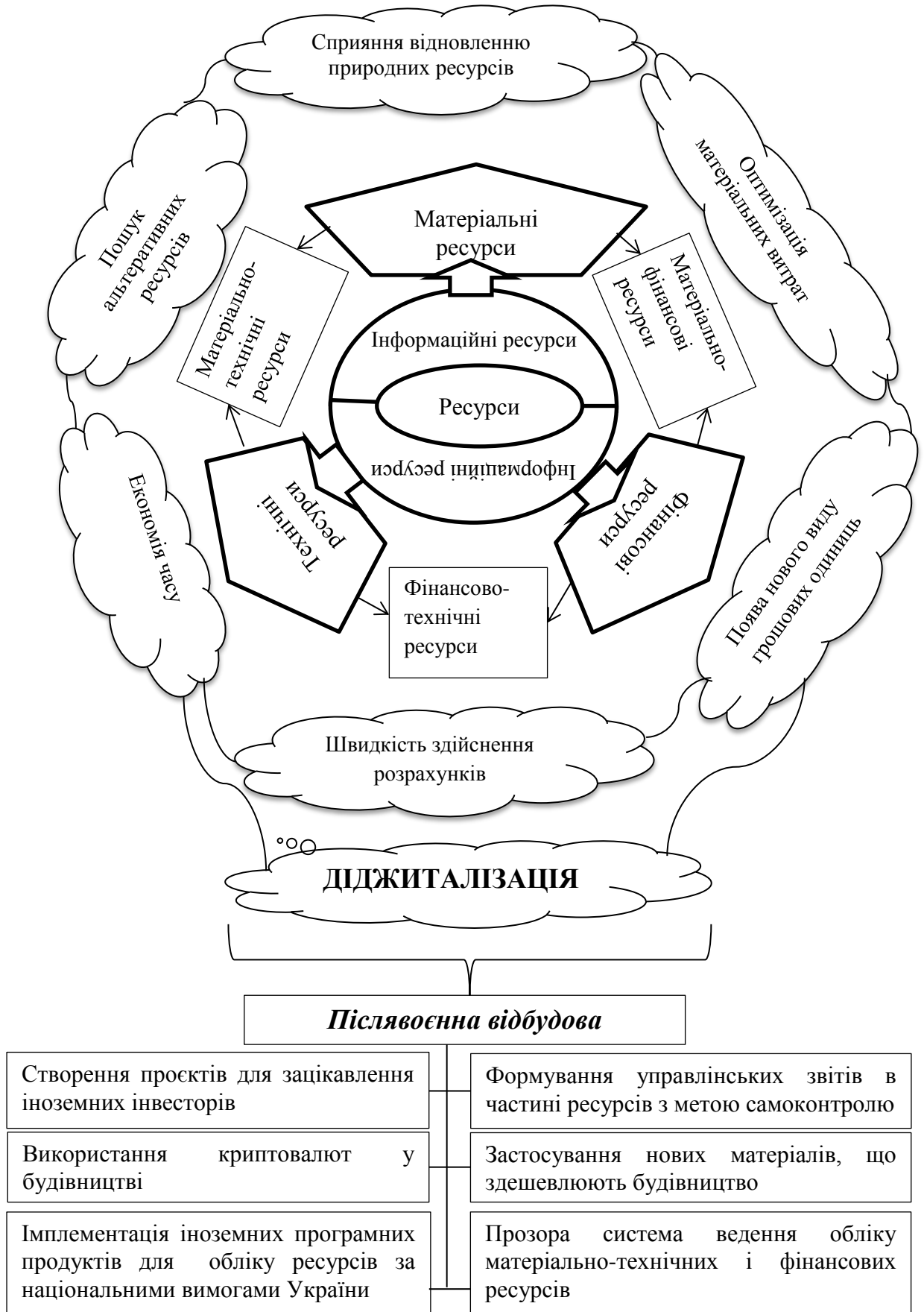

Рис. 1. Парадигма інформаційного супроводу щодо ресурсного забезпечення будівництва в умовах діджиталізації та післявоєнної відбудови.

Матеріально-технічні ресурси (МТР) у будівництві – це один із основних елементів підприємницького потенціалу будівельного підприємства (компанії), адже саме матеріальні активи переносять свою вартість на об'єкт будівництва повністю або частково і використання цих активів як очікується принесе економічну вигоду та соціальний ефект. Матеріальні та технічні ресурси складають основу для функціонування будь-якого будівельного підприємства.

Проведено класифікацію матеріально-технічних ресурсів за додатковими ознаками, зокрема за вартісними показниками, за альтернативністю (новизною), за рівнем централізації управління ними, за ознакою ефективності, за ознакою тривалості амортизаційного періоду, за рівнем повноти перенесення вартості на об'єкт будівництва, за національним походженням, за рівнем безпеки, за екологічністю. Однією із найважливіших ознак матеріально-технічних ресурсів в умовах ринкової економіки є альтернативність.

До квінтесентних особливостей класифікації фінансових ресурсів у житловому будівництві віднесено за технічною ознакою, за договором, за участю фінансового посередника, відповідно до балансу, для іпотечного кредитування. Всі ці ознаки дають змогу дослідити сутність та проблематику фінансових ресурсів, визначити шляхи їх надходження та витрачання, вирішити проблеми щодо розподілу фінансових ресурсів на відповідні етапи будівництва.

У другому розділі дисертації **«Методологія й організація обліку матеріальних ресурсів в будівельних підприємствах»** досліджено розвиток обліку матеріальних ресурсів в умовах формування логістичної системи будівельних підприємств, методологічні підходи до оцінки в обліку матеріальних ресурсів у будівництві: прерогативи і недоліки, облік малоцінних та швидкозношуваних предметів в історичному аспекті та в умовах глобалізації економіки, облік альтернативних матеріальних та прирівняних до них ресурсів у житловому будівництві.

На вартість житла значно впливає вартість матеріальних ресурсів, що нині супроводжуються двома актуальними проблемами, які полягають в раціональному їх використанні та природньому відновленні. Звідси, виникає низка запитань щодо альтернативного пошуку нових матеріалів, які вирішать ці дві проблеми.

Логістика та облік матеріальних ресурсів посилюють ресурсний потенціал будівельних підприємств з метою оптимізації витрат на придбання, транспортування, зберігання та використання матеріалів. Звідси, для логістичних витрат рекомендовано виокремити спеціальний рахунок 99 «Логістичні витрати» із відповідними субрахунками: 991 «Логістичні витрати відділу постачання», 992 «Логістичні витрати складів виробничих запасів», 993 «Логістичні витрати виробничих і обслуговуючих підрозділів», 994 «Логістичні витрати складів готової продукції», 995 «Логістичні витрати відділу збуту», 996 «Логістичні витрати відділу транспорту», 997 «Логістичні витрати відділу маркетингу», 998 «Витрати відділу логістики в частині логістичних операцій», 999 «Адміністративні логістичні витрати». Застосування цього рахунка дасть змогу оптимізувати використання матеріально-технічних ресурсів.

Облік матеріальних ресурсів має свої особливості в будівельних компаніях, і в значній мірі залежить від особливостей матеріальних ресурсів у будівництві (рис. 2).

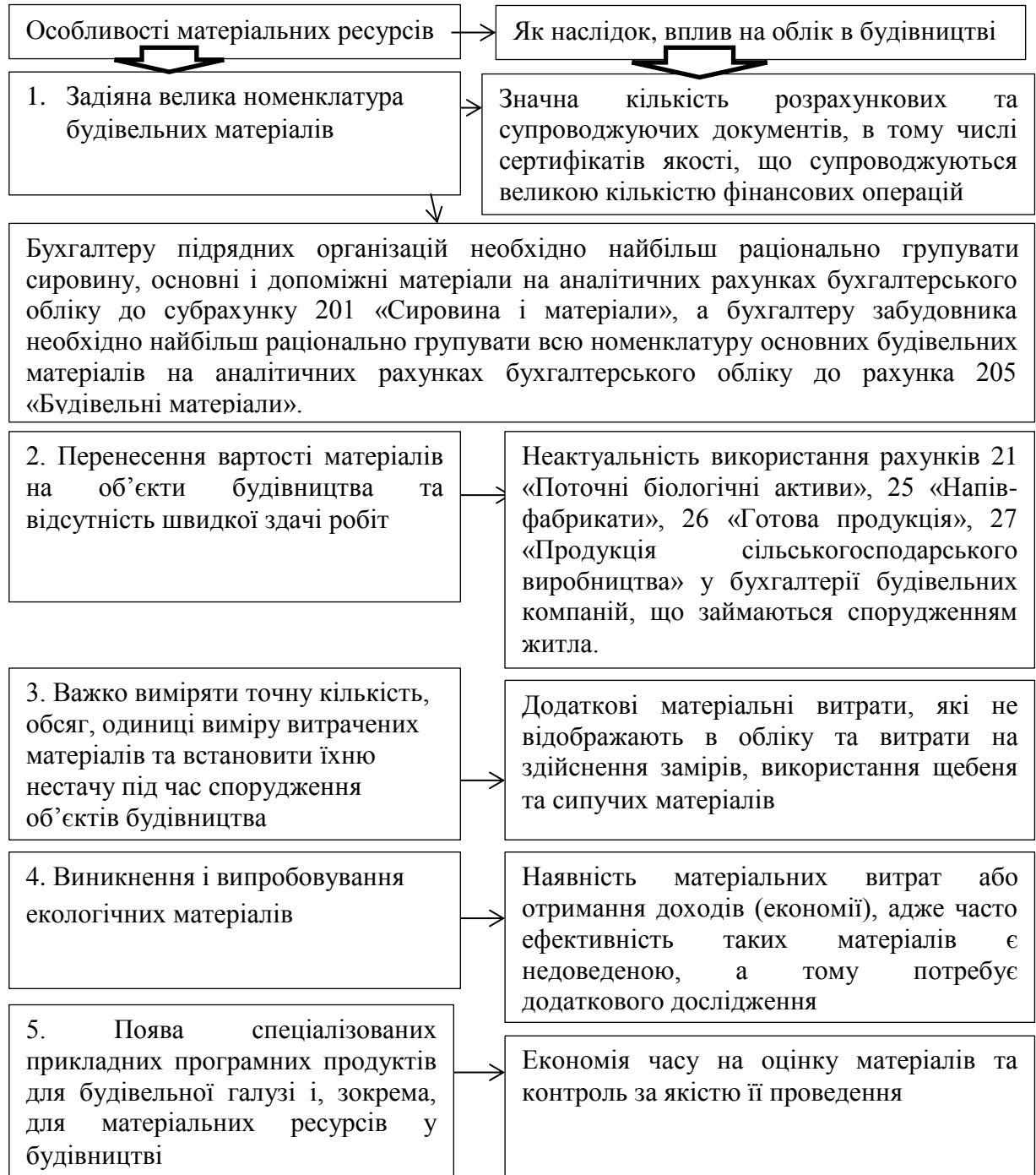

Рис. 2. Особливості матеріальних ресурсів та їх вплив на облік.

На основі цього запропоновано розглянути особливості обліку матеріальних ресурсів з логістичного підходу щодо проблемних аспектів матеріальних ресурсів, а також відсоток вирішеності проблем щодо кожної із особливостей обліку матеріальних ресурсів у будівництві.

З метою раціонального відображення матеріальних ресурсів на рахунках бухгалтерського обліку запропоновано аналітичні рахунки до рахунка 20

«Виробничі запаси», які можна використовувати різним підприємствам. Крім цього, зазначено, що на субрахунку 201 «Сировина і матеріали» відображають сировину, основні і допоміжні матеріали підрядні організації, а на субрахунку 205 «Будівельні матеріали» ведуть облік будівельних матеріалів і конструкцій забудовники.

Проблематика оцінки у будівництві стосується наступного: значна номенклатура будівельних матеріалів, що взаємопов'язана із одиницями їх виміру; розрахунок необхідної кількості будівельних матеріалів потребує попередньо складеного плану; вибір постачальників будматеріалів формує частково ціну на будівельні матеріали; новітні будівельні матеріали можуть вимагати нових видів оцінки; вартість матеріалів в момент їх витрачання має одну вартість, а в момент реалізації житла іншу.

Матеріальний звіт за формою М-19 та Звіт про витрату основних матеріалів у будівництві в співставленні з витратою, визначеною за виробничими нормами за формою М-29 втратили свою чинність. Проте, встановлено, що їх застосування в практичній діяльності будівельних підприємств є виправданим. Крім цього, у матеріальному звіті за формою М-19 рекомендовано внести деякі зміни щодо його форми.

Запропоновано запровадити Управлінський звіт про використання малоцінних і швидкозношуваних предметів, який розроблено за спеціальною формою. У цьому звіті зазначено назву МШП а саме спецодяг, господарський інвентар, інструменти, канцелярські товари, засоби індивідуального захисту, інші МШП. Такий звіт повинен бути внутрішнім, оскільки має застосовуватись для внутрішнього контролю, вчасного й якісного ухвалення управлінських рішень.

Щодо особливостей ведення обліку тимчасових (нетитульних) споруд, то запропоновано списувати вартість таких споруд у відповідності до календарного плану будівництва. Якщо плановий період будівництва становить 12 місяців, тоді списувати щомісячно $1/12$ суми, якщо 11 місяців, то – $1/11$ суми. Після закінчення будівництва, тимчасові (нетитульні) споруди потрібно відобразити по ціні придбання за мінусом зносу.

Запропоновано ввести управлінські звіти: Управлінський звіт про використання будівельних матеріалів і сировини; Управлінський звіт про використання природного газу, електроенергії та води; Управлінський звіт про використання нафтопродуктів, мастильних матеріалів, твердого палива та біопалива на об'єкті будівництва. Такі звіти дадуть можливість визначити частку використання традиційних і альтернативних матеріальних ресурсів у будівництві.

У третьому розділі дисертації **«Облік технічних ресурсів будівельного призначення: методологія, організація»** розвинуто методологію та організацію обліку наявності, руху і змін корисності технічних ресурсів, організаційно-методичні аспекти політики будівельних підприємств щодо амортизації технічних ресурсів і відображення їх у системі обліку, конвергенцію міжнародного й українського досвіду обліку альтернативних технічних ресурсів у будівництві.

Дано визначення технічних ресурсів будівельного призначення як нерухомих і рухомих дорого вартісних ресурсів, які використовуються під час підготовчих,

основних та завершальних будівельних робіт з метою полегшення їхнього виконання працівниками будівельних професій.

Проведено аналіз динаміки та питомої ваги основних засобів у будівельних підприємствах протягом 2017-2021 років. Цей показник у будівельних підприємствах України збільшився з 78,7 млрд. грн. у 2017 р. до 132,9 млрд. грн. у 2021 р. у зв'язку із значним збільшенням обсягів БМР, насамперед, у будівництві автошляхів. Запропоновано використовувати класифікацію будівельних машин та обладнання і її ідентифікацію на аналітичних рахунках до субрахунку 104 «Машини та обладнання» (табл. 1).

Таблиця 1

Класифікація будівельних машин та обладнання і її ідентифікація на аналітичних рахунках до субрахунку 104 «Машини та обладнання»

№ з/п	Підкласи машин й обладнання	Назви машин та обладнання	Потенційні шифри
1.	Машини та обладнання для земляних робіт	Екскаватори, траншеєкопачі, бульдозери, гідрожниці, установки для проколу ґрунту, скрепери, автогрейдери, драги, земнаряди, землесоси тощо.	104101 – 104199
2.	Підйомно-транспортні машини та обладнання	Гідроманіпулятори, фронтальні та телескопічні навантажувачі; підйомники, розвантажувачі цементу, домкрати, підйомники, талі, лебідки, перенавантажувачі, авто- і баштові та гусеничні крани.	104201 – 104299
3.	Машини і обладнання для бурильних робіт	Ямобури, бензобури, бурові установки, бурильно-кранові машини на базі автомобілів, пневмоколесних і гусеничних тракторів для буріння ям та свердловин, змінне бурове обладнання, машини для буріння шпурів, обладнання для буріння горизонтальних свердловин і т. д.	104301 – 104399
4.	Машини і обладнання для пальових робіт	Палейні копри, пальові молоти, віброзанурювачі.	104401 – 104499
5.	Машини і обладнання для бетонних та залізобетонних робіт	Бетонозмішувачі, автобетонозмішувачі, розчино-змішувачі та машини для гасіння вапна, т. д.	104501 – 104599
6.	Машини і обладнання для оздоблювальних, штукатурних і малярних робіт	Шліфувальні, штукатурні, затиральні, пересувні малярні станції, сушарки і т. д.	104601 – 104699
7.	Дорожньо-будівельні машини і обладнання	Асфальтозмішувальні установки; асфальтоукладальники; гідромолотки, гудронатори, агрегати для розмічення доріг; гідравлічні, бензинові та пневматичні відбійні молотки; фрезерні дорожні установки, кліщі для бордюрів; шворорізняк, електро- та бензорізи, дорожні катки, вібромашини, бульдозери, автогрейдери; скрепери; дорожні курвіметри тощо.	104701 – 104799
8.	Ручні машини (механізований інструмент)	Дрелі, перфоратори, пилки дискові, електричні ножниці, гайковерти, шуруповерти, шпильковерти, муфтоверти, клепальні молотки, русальна-чеканки, машини (свердлильні, різенарізні, різекручувальні, шліфувальні, фрезерні, полірувальні, ударні, ударнообертальні, спеціальні, універсальні, багатошпиндельні і т. д.).	104801 – 104899

Питання облікової політики будівельного підприємства з первинного обліку амортизації основних засобів стосуються щодо методів нарахування та дорахування сум амортизації (зносу); встановлення вартісних меж, реальної ліквідаційної вартості і термінів їхнього корисного використання; внесення змін в системі обліку

у зв'язку зі змінами фізичного стану необоротних активів та їх переоцінкою; виключення з переліку об'єктів на котрі нараховується або дораховується амортизація (знос), які прийняті в експлуатацію, але не оформлені актами введення, а також тих об'єктів, на які уже повністю (100 %) нараховано суми амортизації (зносу); формування і використання резервів (фондів) грошових коштів для оновлення необоротних активів; розрахунку сум зносу (амортизації) за прийнятими основними засобами.

Розглянуто питання альтернативного будівництва, технологій, проєктів, управлінських рішень щодо технічних ресурсів, що потребують виокремлення відповідних особливостей у системі ведення обліку та звітності, які пов'язані з капітальними інвестиціями, основними засобами, іншими матеріальними необоротними активами, інноваціями, інноваційною діяльністю (рис. 3).

Особливості обліку альтернативного будівництва, технологій, проєктів, технічних ресурсів	
1	доцільність формування перспективних, поточних, завершених та відкладених переліків альтернативних будівництв, технологій, проєктів, управлінських рішень, технічних ресурсів у контексті визначення їх у ролі нових об'єктів обліку, розкриття ознак їхньої альтернативності і очікуваних економічних вигод
2	системне відстеження стану альтернативних будівництв, технологій, проєктів, управлінських рішень, технічних ресурсів та первинне документальне (електронне) відображення господарських операцій і сум, що з ними пов'язані
3	об'єктивна необхідність ведення кожного виду альтернативних будівництв, технологій, управлінських рішень, технічних ресурсів на окремих аналітичних рахунках якщо бухгалтер будівельного підприємства бачить у цьому потребу
4	альтернативні будівництва, технології, управлінські рішення, проєкти, технічні ресурси вимагають значних сум капітальних і фінансових інвестицій та інновацій, тому ці інвестиції й інновації повинні мати низку джерел фінансування, інвестування, постачання, виробництв, котрі належить певним чином фіксувати у системі обліку із зазначенням об'єктно-суб'єктної, вартісної, територіальної та часової динамік
5	встановлення показників, форм і термінів звітності й економічного контролю за альтернативними будівництвами, технологіями, управлінськими рішеннями, проєктами, технічними ресурсами
6	порівняння певних характеристик альтернативних будівництв, технологій, управлінських рішень, технічних ресурсів із звичайними і проведення їх ефективної оцінки за різними методиками, підходами (витратним, дохідним, ринковим (порівняльним))

Рис. 3. Особливості обліку альтернативного будівництва, технологій, проєктів, технічних ресурсів.

Альтернативне будівництво дає змогу, з одного боку, орієнтуватись на новітні досягнення науки та техніки, а з іншого боку – на місцеві матеріальні і трудові ресурси, що суттєво зменшує прямі матеріальні витрати та витрати на оплату праці будівельників, що безпосередньо беруть участь у виконанні будівельно-монтажних робіт.

Отже, нині технічні ресурси є провідним сегментом науково-технічного прогресу виробничої сфери української економіки.

Четвертий розділ дисертації «**Методологія та організація обліку фінансових ресурсів будівельних підприємств**» присвячений покращенню нормативно-правового регулювання фінансових інструментів та його впливу на обсяги фінансових зобов'язань, новітньої парадигми обліку фінансових активів будівельних підприємств, шляхів вдосконалення обліку і звітності фінансових ресурсів в Україні та їх програмного забезпечення.

Облік фінансових активів є одним із основних інструментів функціонування будь-якого підприємства. Новітня парадигма обліку фінансових активів полягає в дослідженні чинної системи обліку фінансових активів та розвитку ідеї щодо формування новітньої парадигми цих активів (рис. 4).

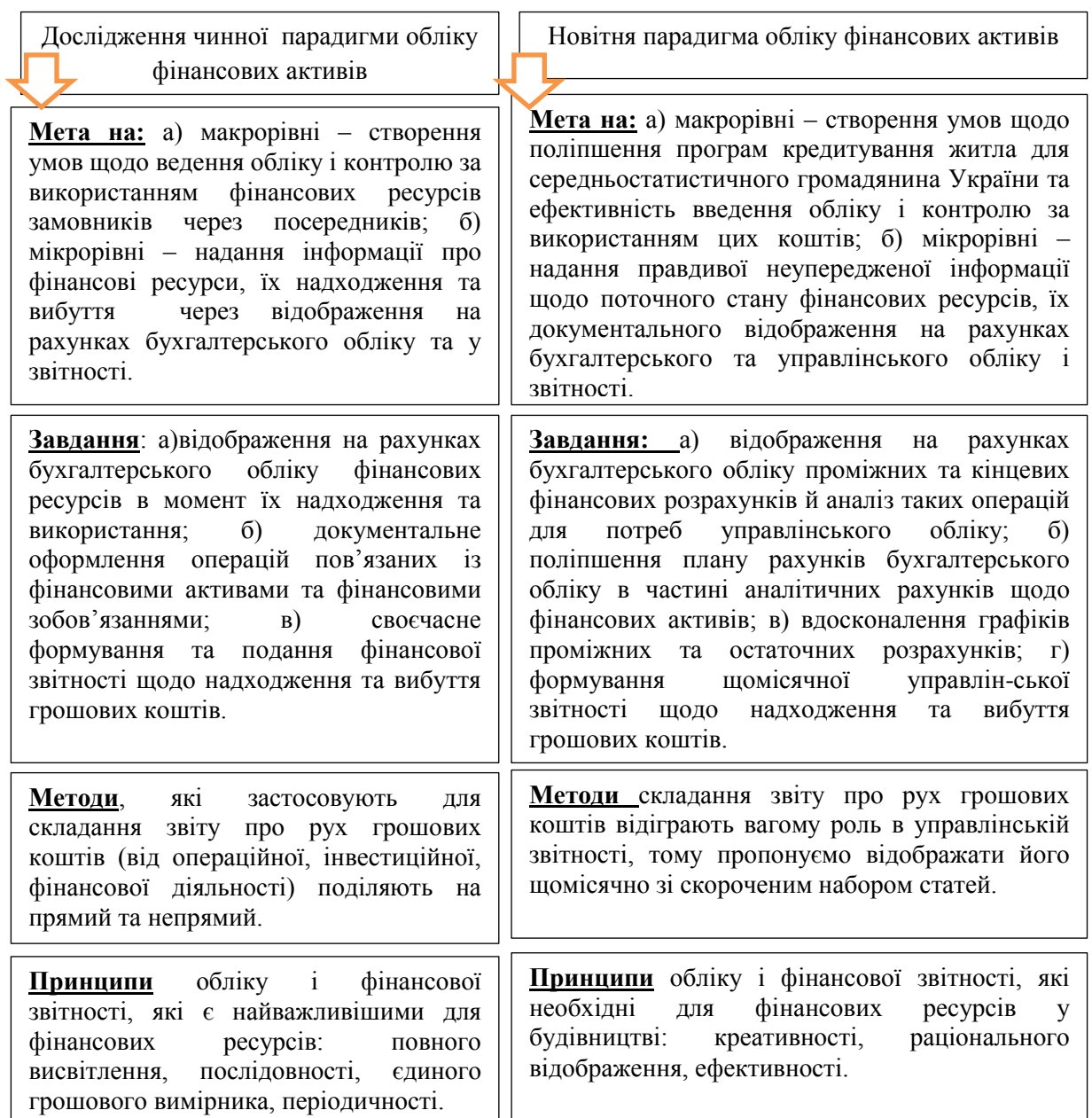

Рис. 4. Новітня парадигма обліку фінансових активів у будівництві на основі їх теорії.

Запропоновано типовий алгоритм з організації ведення обліку фінансових ресурсів, зокрема від вибору способів ведення розрахунків до узгодження форм і переліку показників управлінської звітності будівельного підприємства. Такий алгоритм запропоновано прописувати в Наказі про облікову політику будівельного підприємства.

Встановлено, що відсоток будівництва у валовому внутрішньому продукті (ВВП) в багатьох країнах світу може, навіть, перевищувати 10 %. Звідси, будівельна галузь є однією із найприбутковіших галузей економіки (табл. 2).

Завдяки розрахункам щодо співвідношення вартості квадратного метра житла в центрі міста із середньомісячною заробітною платою країн Європи, встановлено, що працездатній особі найлегше придбати житло на Кіпрі, а найважче у Португалії. Звідси, вважаємо, що платоспроможність населення має суттєвий вплив на облік фінансових ресурсів житлового будівництва, адже це основне джерело його фінансування.

Таблиця 2

Показники, які мають вплив на процес будівництва в країнах Європи *

Країна	ВВП від будівництва, млн. євро	Заробітна плата за місяць, євро	Ціна за 1 кв. м., євро	У скільки разів ціна за 1 кв. м. перевищує місячну заробітну плату
Великобританія	34992	2790	5218	1,87
Німеччина	58840	4100	5077	1,24
Франція	26527	3321	13462	4,05
Італія	21081	2627	7300	2,78
Іспанія	18436	2127	2 920	1,37
Норвегія	4815	4626	7113	1,54
Данія	2911	5547	7378	1,33
Фінляндія	2993	3818	5340	1,40
Румунія	456	515	1900	3,69
Чеська Республіка	1678	1523	4749	3,12
Польща	9483	1442	2570	1,78
Португалія	2025	1044	4800	4,60
Греція	1164	1060	2227	2,10
Болгарія	759	926	1425	1,54
Кіпр	371	2250	1 850	0,82
Україна	2030	434	675	1,56

* Примітка. Дані, в основному, за червень 2023 р. Інформація по Україні за грудень 2021 р.

Ще однією особливістю відображення фінансових операцій на рахунках бухгалтерського обліку є те, що фактично не відображаються поточні та кінцеві фінансові розрахунки у фінансовому обліку, і для них не призначені окремі аналітичні чи синтетичні рахунки. Через це запропоновано на рахунку 31 «Рахунки в банку» виокремлювати аналітичні рахунки з такими назвами: «Проміжні рахунки в банках в національній валюті», «Кінцеві виплати за реалізацію житла в гривнях».

Крім цього, до чинного Плану рахунків бухгалтерського обліку рекомендовано додати субрахунок 336 «Електронні гроші в іноземній валюті». За дебетом цього рахунка рекомендовано відображати – надходження електронних грошей в іноземній валюті, а за кредитом – їх списання.

Рекомендовано на субрахунках 974 і 744 відображати лише витрати і доходи від курсової різниці, пов'язані з інвестиційною діяльністю, а для узагальнення витрат та доходів від курсової різниці, пов'язаних з фінансовою діяльністю запропоновано відкрити відповідно субрахунки 952 «Витрати від курсових різниць, пов'язаних з фінансовою діяльністю» і 733 «Доходи від курсових різниць, пов'язаних з фінансовою діяльністю». Ця пропозиція вимагає перенесення витрат та доходу, які нині обліковуються на субрахунках 952 і 733 відповідно на субрахунки 953 «Інші фінансові витрати» і 754 «Інші доходи від фінансових операцій».

Іншою проблемою в обліку ресурсів є специфіка формування витрат майбутніх періодів, тому необхідно розглядати їх за групами та складом. Для цього здійснено проектування робочого плану рахунків підприємства щодо синтетичного рахунка 39 «Витрати майбутніх періодів».

Розроблено Звіт про рух грошових коштів за прямим та непрямим методами, та запропоновано формувати його частіше, ніж раз в рік, згідно із потребами підприємства. Призначення цього звіту має бути внутрішнім для самоконтролю.

Проаналізувавши найкращі програмні забезпечення світу зроблено висновок, що облік фінансових ресурсів найкраще організований в програмних забезпеченнях Red Team та Quick Boks for Construction, Sage 300 Construction and Real Estate. Тому саме ці програмні продукти варто використовувати будівельним підприємствам першочергово.

У п'ятому розділі дисертації **«Контроль за матеріально-технічними і фінансовими ресурсами підприємств у будівельній сфері: методологія, організація»** сформовано концепції контролю за матеріально-технічними та фінансовими ресурсами у будівництві; розвинуто методологію й організацію аудиторського контролю за логістичними витратами та економією матеріально-технічних ресурсів в будівництві, методологічні та організаційні особливості контролю за фінансовими ресурсами у будівельній галузі.

Дано визначення «контролю за матеріально-технічними і фінансовими ресурсами у будівництві». Під ним запропоновано розуміти систему дій, що спрямована на дотримання суб'єктами контролю вимог до будівельних норм, нормативів, планів, бюджетів і правил під час підготовки та здійснення будівельно-монтажних робіт в частині матеріально-технічних і фінансових ресурсів. Деталізація особливостей цього контролю запропонована у їх концепції (рис. 5).

Досліджено аудит логістичних витрат та економії ресурсів у процесі логістичної діяльності в будівництві. Це дає змогу встановити причини відхилень від таких витрат і певних посадових осіб, які причетні до цих відхилень у будівельних підприємствах. Зауважено, що відхилення можуть проявлятися не лише у перевитратах логістичних витрат та ресурсів, а і у їх економії.

Концепція контролю за матеріально-технічними і фінансовими ресурсами у будівництві	<p>Мета: виявлення відхилень від заданих параметрів щодо необоротних активів, запасів, коштів та інших активів, документування цих відхилень та коригування цих параметрів на підставі висновків і пропозицій контролерів з метою вчасної здачі в експлуатацію об'єктів будівництва.</p>	
	<p>Предмет: необоротні активи, запаси, кошти, розрахунки та інші активи на конкретних об'єктах.</p>	<p>Об'єкти: основні засоби, інші необоротні активи, запаси, кошти, розрахунки тощо.</p>
	<p>Суб'єкти: державні аудитори (інспектори), аудиторські фірми та окремі сертифіковані аудитори, замовники, підрядники, постачальники, проєктувальники, експерти, оцінювачі, банкіри, інвестори, фондовики.</p>	
	<p>Метод: сукупність прийомів та способів контролю за матеріально-технічними і фінансовими ресурсами у будівництві.</p>	<p>Види: державний, аудиторський, приватний, громадський, з боку фінансового посередника.</p>
	<p>Функції: превентивна (застережна), інформаційна (дані про стан, хід та результати контролю), оціночна, аналітична, інструктивна.</p>	
	<p>Форми: за часом здійснення; за відношенням до підприємств; за прийомами та способами контролю.</p>	
	<p>Принципи: доцільність, обов'язковість, раптовість, об'єктивність, своєчасність, плановість, економічність, точність, зіставність, аналітичність, гласність, виховний вплив, оцінка наслідків контролю.</p>	
	<p>Завдання: 1) контроль за дотриманням нормативно-правових актів у сфері будівництва, бухгалтерського обліку, контролю; 2) перевірка виробництва та/або постачання; 3) контроль за логістичними витратами на ресурси; 4) перевірка наявності (кількості, якості) та внутрішнього переміщення ресурсів; 5) контроль за зберіганням та збереженням цих ресурсів; 6) перевірка використання і списання таких ресурсів за відповідними бюджетами, нормами, нормативами; 7) контроль за нарахуванням амортизації та списанням зносу основних засобів, інших необоротних матеріальних активів; 8) перевірка ефективності використання необоротних активів, запасів, коштів, розрахунків.</p>	
	<p>Методологія: сукупність методів, що забезпечують досягнення мети контролю за матеріально-технічними і фінансовими ресурсами у будівництві.</p>	
	<p>Організація: сукупність заходів та дій суб'єктів контролю, що спрямовані на практичну реалізацію мети і завдань контролю за матеріально-технічними і фінансовими ресурсами у будівництві.</p>	
<p>Вдосконалення в період після воєнної відбудови: посилення документального та фактичного контролю за всіма об'єктами будівництва; строгий контроль зі сторони національних та іноземних інвесторів, держави за планом виконання будівельно-монтажних робіт; створення комісії щодо контрольного обміру виконаних будівельно-монтажних робіт; внутрішній контроль за нормами, нормативами, планами, кошторисами і правилами під час підготовки та здійснення будівельно-монтажних робіт щодо матеріально-технічних і фінансових ресурсів.</p>		

Рис. 5. Концепція контролю за матеріально-технічними та фінансовими ресурсами у будівництві.

Поліпшення контролю в частині технічних ресурсів у будівництві необхідне щодо орендних операцій, які у будівельній галузі є поширені. Відповідно, кожне будівельне підприємство укладає договори оренди. Процедура оренди має бути детально прописана, щоб потім не виникало двоякого трактування окремих пунктів.

Методологія та організація контролю за фінансовими ресурсами у будівництві має свої особливості. Надходження фінансових ресурсів у будівельне підприємство здійснюється через фінансових посередників, проте в законодавстві їх контрольні функції, не прописані достатньо. Звідси, сформовано Проєкт щодо етапів контролю за фінансовими ресурсами у житловому будівництві з боку фінансового посередника через Фонд фінансування будівництва (ФФБ), Фонд операцій з нерухомістю (ФОН), Інститути спільного інвестування контроль (ІСІ) (табл. 3).

Таблиця 3

Проєкт етапів контролю за фінансовими ресурсами у житловому будівництві з боку фінансового посередника (через ФФБ, ФОН, ІСІ)

Етапи контролю	Внутрішній контроль фінансового посередника (через ФФБ, ФОН, ІСІ)
Початковий	Варто прописати в договорі між управителем ФФБ (ФОН чи ІСІ) і будівельним підприємством особливості проведення контролю (в частині залучених коштів) згідно з нормами, що не суперечить чинному законодавству. В цьому договорі слід зазначити, які документи можуть підлягати контролю. Визначити, яким чином ці документи будуть надаватись для перевірки (через інтернет, через довірену особу).
Поетапно-поточний	Передбачає контроль за фінансовими ресурсами на кожному етапі будівництва і цим відрізняється від інших видів зовнішнього контролю. Для його проведення ефективно використовувати графіки поетапної сплати грошових коштів, Довідку за формою КБ-2, окремі первинні документи (за вимогою фінансового посередника). Доцільно встановити співвідношення між обсягами виконаних будівельних робіт (у відсотках) та кількістю виділених фінансових активів.
Завершально-прогностичний	Контрольні функції фінансового посередника визначаються, виходячи з укладеного договору. Фінансовий посередник на основі графіків сплати коштів форми КБ-2 та іншої первинної і зведеної інформації формує висновки та надає рекомендації для поліпшення діяльності будівельного підприємства.

У післявоєнний період контроль за фінансовими ресурсами посилиться. Проте він має набувати неінституціональних та соціальних функцій, адже жодна найдосконаліша система контролю не діятиме, якщо суспільство не усвідомить, що раціональне використання фінансових ресурсів у будівництві принесе користь всім учасникам будівельного процесу. Для цього, обґрунтовано програму відновлення та поліпшення процесу житлового будівництва в Україні.

ВИСНОВКИ.

У дисертаційній роботі здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано нове вирішення наукової проблеми, що полягає в розвитку методології та організації обліку і контролю за матеріально-технічними та фінансовими ресурсами у будівництві з метою поліпшення діяльності будівельних підприємств як ключової галузі економіки у післявоєнній відбудові України. За результатами дослідження сформовано такі висновки.

1. Парадигма інформаційного супроводу щодо ресурсного забезпечення будівництва, як основне джерело інформації, набуває нових функцій в умовах діджиталізації та післявоєнної відбудови. За результатами ефективного використання запропонованої в дисертації парадигми поглиблюється управлінська інформація щодо використання матеріальних, технічних та фінансових ресурсів;

пришвидшується обіг грошових коштів; зменшується ризик виникнення безнадійної заборгованості; з'являється потреба у застосуванні прикладних програмних забезпечень щодо матеріально-технічних та фінансових ресурсів.

2. Використання оновленої класифікації матеріально-технічних ресурсів, яка є складовою запропонованої концепції їх обліку, дає змогу поліпшити розрахунок кошторисної вартості будівельно-монтажних робіт; давати чіткішу характеристику ресурсам з метою їх об'єктивного відображення на рахунках бухгалтерського обліку; сформуванню внутрішній план амортизації необоротних активів; підтримати національного виробника через збільшення національних закупівель матеріальних ресурсів.

3. Визначення квінтесентних особливостей класифікації фінансових ресурсів у житловому будівництві дає змогу визначити склад фінансових ресурсів у будівельному підприємстві, напрями їх використання, що, зрештою, знизить рівень фінансових ризиків. Страхування фінансових ризиків доцільно вдосконалити через застосування таких пропозицій: розписати яким чином взаємопов'язані способи інвестування та фінансування об'єктів житлового будівництва із страховими ризиками; уточнити пункт 37 у «Рекомендаціях зі страхування ризиків у будівництві» щодо звільнення страховика від зобов'язань за виплатою страхового відшкодування в період припинення будівництва об'єкта.

4. Логістика у будівельній галузі є значно ширшим поняттям, ніж звичайне транспортування матеріальних ресурсів. Її виокремлення передбачає наявність запропонованих логістичних принципів, функцій, системи оцінки та управління витратами. Застосування спеціального рахунка 99 «Логістичні витрати» дасть змогу узагальнити такого роду витрати, визначити важливість реєстрації фактів логістичних операцій у будівельних підприємствах, отримати аналітичні дані щодо їх структури, покращити контроль за логістичними витратами.

5. Поява конкуренції серед вітчизняних товаровиробників у період ринкової економіки змінює підходи й до оцінки матеріальних ресурсів, адже кожен підприємець має право встановлювати вартість на них, виходячи не лише із нормативних та законодавчих вимог, але й через вибір способів та методів розрахунку вартості. Звідси, державні органи влади повинні стежити за рівнем цін на такі ресурси, адже, зрештою, вони є фактором впливу на вартість житла, яке купує населення. Ще одним фактором, що впливає на коливання цін на матеріальні ресурси є рівень інфляції, тому логісти будівельних підприємств повинні прогнозувати цей рівень та визначати міру впливу інфляції на оцінку таких ресурсів.

6. Запропонований Управлінський звіт про рух МШП враховує нові вимоги щодо документування операцій, наявності програмного забезпечення, сегментації МШП, списку матеріально відповідальних осіб, контролю за дотриманням норм використання різних видів малоцінних та швидкозношуваних предметів. З метою недопущення спотворення реальних фінансових результатів будівельних підприємств, вартість тимчасових (нетитульних) споруд, період використання яких до 1 року, доцільно відносити на собівартість БМР не в момент введення їх в експлуатацію у повній сумі, а частинами – залежно від планового періоду використання таких споруд.

7. Застосування запропонованих управлінських звітів, зокрема управлінського звіту про використання будівельних матеріалів і сировини і матеріалів; управлінського звіту про використання природного газу, електроенергії та води; управлінського звіту про використання нафтопродуктів, мастильних матеріалів, твердого палива та біопалива на об'єкті будівництва, поліпшує методологію та організацію управлінського обліку і є передумовою для якісного ведення фінансово-господарських операцій з матеріальними ресурсами і контролю за їх використанням у житловому будівництві.

8. Для забезпечення ефективності функціонування системи обліку основних технічних ресурсів у будівництві важливо правильно їх класифікувати та облікувати як на рівні фінансового, так і управлінського обліку з метою забезпечення менеджменту необхідною інформацією про рух та використання таких ресурсів. Класифікація будівельних машин і обладнання в розрізі запропонованих аналітичних рахунків від 104101 до 104899 поліпшить аналітичність системи обліку технічних ресурсів і є передумовою для формування фінансової та управлінської звітності.

9. Можливості будівельного підприємства самостійно вирішувати питання щодо первинного обліку амортизації основних засобів, відповідаючи на низку питань облікової політики такого підприємства, супроводжується 10 особливостями, які виокремлені в дисертаційному дослідженні. Ці особливості повинні бути прописані в Наказі про облікову політику будівельного підприємства, оскільки їх застосування впливає на швидкість виконання будівельних робіт й на оцінку технічних ресурсів, які у воєнний час потребують особливої уваги.

10. Альтернативні будівництва, технології, проекти, управлінські рішення, технічні ресурси потребують виокремлення відповідних особливостей у системі ведення обліку та звітності, які пов'язані з капітальними інвестиціями, основними засобами, іншими матеріальними необоротними і нематеріальними активами, інноваціями, інноваційною діяльністю. Будівельні підприємства активно запроваджують альтернативні будівництва, технології, проекти, управлінські рішення, технічні ресурси. Це дає їм змогу сприяти розвитку науково-технічного прогресу, поширювати та поліпшувати прогресивні методи управління (в тому числі нормативний метод планування, обліку та контролю за витратами) будівельною галуззю, зменшувати витрати і збільшувати доходи, економити матеріальні ресурси та робочий час будівельників.

11. В Наказі про облікову політику будівельного підприємства варто врахувати алгоритм формування і використання фінансових ресурсів, що передбачає такі дії: вибір способів ведення розрахунків; визначення фінансових інструментів та способів їх оцінки; вибір контракту за фіксованою ціною та контракту за ціною «витрати плюс»; проектування робочого плану рахунків; складання переліку робочих фінансових документів; визначення набору статей у фінансовій звітності; підготовка плану розроблення, удосконалення й узгодження форм і переліку показників управлінської звітності будівельного підприємств. Це визначатиме основні цілі та завдання обліку надходження і вибуття фінансових ресурсів будівельного підприємства.

12. Проведення аналізу новітньої парадигми обліку фінансових ресурсів й платоспроможності населення України та Європи щодо придбання житла (що має непрямий вплив на фінансовий облік будівельних підприємств) і сприяло визначенню напрямів формування фінансових ресурсів в сегменті обліку і контролю. До таких напрямів віднесено забезпечення повного та своєчасного відображення в обліку операцій з надходженням фінансових ресурсів від індивідуальних забудовників; посилення банківського й аудиторського контролю за надходженням, внутрішнім переміщенням і використанням інвестованих у будівництво фінансових ресурсів; створення офіційного «Реєстру індивідуальних забудовників» (з реєстрацією електронних кабінетів та доступом до нього користувачів через локальні мережі), закріплення за цими забудовниками конкретних майбутніх квартир та облік стану розрахунків з кожним із них.

13. Покращенню обліку фінансових ресурсів в бухгалтерському обліку повинна сприяти розроблена його модель за трьома напрямками: 1) облік фінансових ресурсів альтернативного будівництва; 2) дослідження та вдосконалення управлінської звітності щодо руху грошових коштів; 3) поліпшення процесів автоматизації обліку фінансових ресурсів. Запропоновано застосовувати Управлінський звіт про рух грошових (за прямим і непрямим методом) до якого включено оптимальний набір статей. Цей звіт є необхідним в короткостроковій перспективі, адже дає змогу ухвалювати управлінські рішення, вирішує поточні проблеми обліку фінансових ресурсів. Інша складова вдосконалення обліку фінансових ресурсів стосується поліпшення програмного забезпечення, тому запропоновано використовувати окремий модуль для управління фінансовими ресурсами. Це дасть змогу поліпшити автоматизацію обліку щодо надходження та вибуття грошових коштів, здійснення розрахунків і здійснення розрахунків.

14. Концепція контролю за матеріально-технічними і фінансовими ресурсами повинна передбачати створення щорічного Плану проведення внутрішнього контролю та надання даних для зовнішнього контролю за діяльністю будівельного підприємства; надання більшої уваги превентивному контролю за результатами проведених перевірок на наступний період, зокрема в частині формування матеріально-технічних та фінансових ресурсів; застосування прикладних програмних забезпечень в частині матеріально-технічних і фінансових ресурсів.

15. Об'єкти аудиторського контролю за логістичними витратами й економією матеріально-технічних ресурсів у будівельних підприємствах доцільно розширювати або звужувати, виходячи із специфіки логістики, завдань та масштабу аудиту. Запропонована методика аудиторського контролю логістичних витрат та економії ресурсів у будівництві дає змогу здійснити перевірки чи усі факти господарського життя щодо логістичних витрат та економії ресурсів документально підтвержені та чи показники, що відображені, є достовірними; встановити чи правильно, в повній мірі і у визначений звітний період відображені логістичні витрати; сформулювати та взяти до уваги текст аудиторського висновку за результатами перевірки логістичних витрат та економії ресурсів за наслідками логістичних операцій.

16. Належний та своєчасний контроль з боку ФФБ, ФОН та ІСІ за фінансовою діяльністю будівельних підприємств в межах наданих недержавних грошових коштів поліпшить структуру ведення обліку фінансових ресурсів щодо операцій з надходження фінансових ресурсів від індивідуальних забудовників. Фінансовий посередник на основі графіків сплати коштів форми КБ-2 та іншої первинної і зведеної інформації формує висновки та надає рекомендації для поліпшення діяльності будівельного підприємства.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що основні наукові положення, висновки та пропозиції, які сформовані автором, можуть бути використані для удосконалення практичних аспектів обліку і контролю за матеріально-технічними та фінансовими ресурсами у будівництві. Основні результати дослідження використовуються у діяльності: Федерації професійних бухгалтерів та аудиторів України, Конфедерації будівельників України, ВГО «Інститут обліку і оподаткування», ТОВ «Тернопільбуд», ТОВ «Добробуд», ТОВ «Аудит-сервіс ІНК», ВБФ ТОВ «Потенціал», ПП «СЛМ-Пласт», ПП Яна «Буд» та в навчальному процесі Західноукраїнського національного університету.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, які відображають основні наукові результати дисертації.

1. Gumenna-Deriy Mariia, Khorunzhak Nadiya, Zharikova Olena, Rozheliuk Viktoriia, Tsyhan Raisa. Information model of material and technical and financial resources in housing Ukraine and Europe: accounting and management aspect. *Independent journal of management & production (IJM&P)*. Vol. 12 n. 6. P. S 495 - S 515. DOI: <https://doi.org/10.14807/ijmp.v12i6.1764> URL: <https://www.webofscience.com/wos/woscc/full-record/WOS:000717956100010> (Web of Science, кuartиль Q4; 1,50 д. а. / 0,70 д. а., внесок автора: сформовано відповідні висновки щодо вдосконалення джерел фінансування житлового будівництва; розкрито можливості удосконалення фінансового й управлінського обліку для формування нових синтетичних і аналітичних рахунків, внутрішньої та проміжної управлінської документації та методології фінансового обліку).
2. Gumenna-Derij Mariia, Khorunzhak Nadiya, Poprozman Nataliia, Berezka Kateryna, Kruchak Lyudmila. Modeling, accounting and control of formation and use of resources (on the example of the construction industry). *Independent journal of management & production (IJM&P)*. Vol. 13 n. 3. P. S 123 – S 144. DOI: <https://doi.org/10.14807/ijmp.v13i3.1901> URL: <https://www.webofscience.com/wos/woscc/full-record/WOS:000795794100008> (Web of Science, кuartиль Q4; 1,5 д. а. / 0,50 д. а., внесок автора: сформовано пропозиції щодо оптимізації використання ресурсів та запропонованих шляхів підвищення ефективності використання інформаційно-комп'ютерних технологій для забезпечення бізнес-процесів у будівництві).
3. Zadorozhnyy, Z. -M., Muravskiy, V., Semaniuk, V., & Gumenna-Derij, M.. Global management accounting principles in the system of providing resource potential of the enterprise. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*. 2022. 3 (44). 63-71. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptop.3.44.2022.3765> URL:

<https://www.webofscience.com/wos/woscc/full-record/WOS:000833717900006> (Web of Science, кuartиль Q4; 1,00 д. а. / 0,25 д. а., внесок автора: визначено суттєвість впливу глобальних принципів управлінського обліку на рівень забезпечення ресурсного потенціалу підприємства із врахуванням ним таких важливих чинників як: 1) комунікаційний вплив; 2) актуальність інформації; 3) аналіз витрат; 4) надійне управління).

4. Zadorozhnyi Z.-M., Muravskiy V., Gumenna-Derij M., Zarudna N. Innovative accounting and audit of the metaverse resources. *Marketing and Management of Innovations*. 2022. Vol. 13. Issue 4. P. 10-19. DOI: <https://doi.org/10.21272/mmi.2022.4-02> URL: <https://www.webofscience.com/wos/woscc/full-record/WOS:000984416600002>

(Web of Science, кuartиль Q3; 1,00 д. а. / 0,25 д. а., внесок автора: охарактеризовано ресурси у метавсесвіті з їх деталізацією на необоротні нематеріальні ресурси, поточні нематеріальні активи, доходи і витрати від діяльності у віртуальному Інтернет просторі, електронні гроші та криптовалюта, гудвіл; визначено перспективи персоніфікованого маркетингового просування продукції (товарів, послуг) з ідентифікованим відокремленим обліком витрат на збут варіативних ресурсів метавсесвіту).

5. Гуменна-Дерій М. В. Оцінка стану і перспективи впровадження досвіду зарубіжних країн у вітчизняну систему обліку. *Причорноморські економічні студії*. 2016. Вип. 5. С. 168-172. URL: http://bses.in.ua/journals/2016/5_2016.pdf (0,60 д. а.).

6. Гуменна-Дерій М. В., Гуменний П. В. Комп'ютеризація бухгалтерського обліку на вітчизняному та зарубіжних рівнях (на прикладі будівельних підприємств). *Збірник наукових праць Подільського державного аграрно-технічного університету. Серія: Економічні науки*. 2016. Вип. 24, ч. 3. С. 31-42. (0,65 д. а. / 0,40 д. а., внесок автора: пропозиції щодо формування додаткових модулів у програмному забезпеченні, створення окремого субрахунку для програмного забезпечення та посилення автоматизації контролю у будівельній галузі).

7. Дерій В. А., Гуменна-Дерій М. В. Управлінський облік і аналіз бізнес-процесів у підприємстві. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу: міжнар. зб. наук. праць*. 2018. Вип. 2 (40). С. 12-18. DOI: [https://doi.org/10.26642/pbo-2018-2\(40\)-12-18](https://doi.org/10.26642/pbo-2018-2(40)-12-18) (0,9 д. а. / 0,60 д. а., внесок автора: визначення дефініції «бізнес-процес»; рекомендовано, щоб кожне функціонуюче підприємство виробило власну Концепцію ведення управлінського обліку та документально її закріпило у «Положенні про управлінський облік в підприємстві» або у «Наказі про облікову політику підприємства»).

8. Гуменна-Дерій М. В., Гуменний П. В. Системний підхід до побудови обліку та його автоматизації в підприємствах з альтернативними джерелами енергії. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2019. Вип. 4 (94). С. 90-102. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2019.04.090> (1,10 д. а. / 0,75 д. а., внесок автора: запропоновано в Законі України «Про альтернативні джерела» виокремити розділ для бухгалтерського обліку та звітності, як це зроблено у статті 26 Закону України «Про ринок електричної енергії»; рекомендовано замінити назву

субрахунка 203 «Паливо» на назву «Природні та енергетичні ресурси» із відповідними аналітичними рахунками; запропоновано розробити модель оптимальної системи ведення обліку малими підприємствами з відновлювальної енергетики).

9. Гуменна-Дерій М. Дефініція поняття «матеріально-технічні ресурси» та їх взаємозв'язок з іншими ресурсами у будівництві. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2020. Вип. 3 (97). С. 252-265. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2020.03.252> (0,90 д. а.).

10. Гуменна-Дерій М., Івасечко У. Фінансові ресурси у житловому будівництві: обліково-звітний аспект. *Світ фінансів*. 2020. Вип. 4 (65). С. 118-130. DOI: <https://doi.org/10.35774/SF2020.04.118> (0,80 д. а. / 0,50 д. а., внесок автора: запропоновано визначення поняття «фінансові ресурси у житловому будівництві», висловлено пропозиції з поліпшення процесу ведення фінансового та управлінського обліку і звітності, а також зі зміцнення довіри інвесторів та індивідуальних замовників на предмет вкладень фінансових ресурсів у об'єкти житлового будівництва).

11. Дерій В., Гуменна-Дерій М., Кручак Л. Контроль за витратами та економією ресурсів у процесі логістичної діяльності будівельних підприємств: методика, організація. *Вісник економіки*. 2021. Вип. 1 (99). С. 111-127. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2021.01.111> (0,95 д. а. / 0,50 д. а., внесок автора: окреслено методику і організацію контролю за економією ресурсів у будівельних підприємствах).

12. Івасечко У., Гуменна-Дерій М., Дерій В. Фінансові ресурси підприємств будівельної галузі як важелі соціального партнерства: облік та оподаткування. *Вісник економіки*. 2021. Вип. 4 (102). С. 187-210. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2021.04.187> (1,70 д. а. / 0,90 д. а., внесок автора: описано стан соціального партнерства у підприємствах будівельної галузі, з'ясовано суть понять «соціальні фінанси», «фінансові ресурси» і «фінансові ресурси підприємств»; визначено проблеми синтетичного та аналітичного обліку, звітності й оподаткування виплат працівникам і висловлено пропозиції щодо їх розв'язання).

13. Гуменна-Дерій М., Шара Є., Слесар Т. Облік, контроль і аналіз витрат та забезпечення матеріально-технічними ресурсами діяльності підприємств у майбутні періоди. *Вісник економіки*. 2022. Вип. 1 (103). С. 110-129. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2022.01.187> (1,45 д. а. / 0,70 д. а., внесок автора: розкрито питання обліку і контролю забезпечення матеріально-технічними ресурсами підприємств у майбутніх періодах).

14. Гуменна-Дерій М. Система обліку основних технічних ресурсів та її поліпшення у будівництві. *Світ фінансів*. 2022. Вип. 1. С. 99-118. DOI: <https://doi.org/10.35774/sf2022.01.099> (1,95 д. а.).

15. Дерій В., Романів Р., Гуменна-Дерій М. Облік і звітність про МШП, МНМА у будівництві: стандарти відображення, проблеми ідентифікації та організації. *Вісник економіки*. 2022. Вип. 3 (105). С. 101-122. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2022.03.101> (1,6 д. а. / 0,7 д. а., внесок автора: розкрито проблеми обліку і звітності про МШП та МНМА у будівництві).

16. Гуменна-Дерій М. Концепція контролю та превентивно-супутні заходи з поліпшення ресурсного потенціалу в житловому будівництві. *Інноваційна економіка*. 2022. Вип. 2-3. С. 62-68. DOI: <https://doi.org/10.37332/2309-1533.2022.2-3.9> (0,9 д. а.).

17. Гуменна-Дерій М., Зінкевич О. Нормативно-правове регулювання обліку фінансових активів як складової фінансових інструментів у будівництві. *Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Економічні науки*. 2022. № 2 (98). С. 43-57. DOI: <https://doi.org/10.31713/ve220225> (0,95 д. а. / 0,6 д. а., внесок автора: виявлено особливості та недоліки нормативної бази щодо Фондів фінансування будівництва (ФФБ), Фондів операцій з нерухомістю (ФОН), Інститутів спільного інвестування; запропоновано вдосконалення облікової політики в частині фінансових інструментів для будівельних підприємств).

18. Гуменна-Дерій М. Етапи здійснення контролю за фінансовими ресурсами в житловому будівництві. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*. 2022. Вип. 3-4. С. 16-26. DOI: <https://doi.org/10.35774/ibo202.03-04.016> (1,10 д. а.).

19. Дерій В. А., Гуменна-Дерій М., Шара Є. Ю., Слесар Т. М. Готова продукція в системі управління матеріальними ресурсами і витратами підприємства: обліково-аналітична категорія, класифікація, оцінка та облік. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: Економічні науки*. 2023. № 2 (70). С. 141-153. DOI: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2023-2-8583> (0,95 д. а. / 0,4 д. а., внесок автора: визначено особливість готової продукції та охарактеризовано процес її обліку під час реалізації, що спрямована на отримання доходів і збільшення фінансових ресурсів у будівництві).

20. Дерій В., Гуменна-Дерій М. Облік і контроль за допоміжними матеріальними ресурсами в управлінні фінансовою безпекою у будівництві. *Вісник економіки*. 2023. Вип. 1 (107). С. 67-79. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2023.01.067> (0,75 д. а. / 0,5 д. а., внесок автора: дано визначення і проведено класифікацію допоміжних матеріальних ресурсів (ДМР) в будівництві; запропоновано в системі бухгалтерського обліку виокремити відповідні субрахунки; наголошено на важливості контролю за ефективністю використання ДМР у будівництві).

21. Гуменна-Дерій М., Шара Є. Ю., Слесар Т. М. Теоретичні засади єдиного соціального внеску та його відображення в системі обліку і контролю за розрахунками та фінансовими ресурсами підприємства. *Економічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки*. 2023. Том 1 № 33. С. 40-51. DOI: <https://doi.org/10.29038/2786-4618-2023-01-40-51> (1,25 д. а. / 0,5 д. а., внесок автора: розкрито окремі аспекти системи обліку і контролю за розрахунками та фінансовими ресурсами підприємства і їх зв'язок з єдиним соціальним внеском).

22. Гуменна-Дерій М., Гуменний П. Автоматизація обліку фінансових ресурсів у будівництві. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: Економічні науки*. 2023. № 4 (72), 1 т. С. 200-206. DOI: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2023-4-8822> (0,7 д. а. / 0,4 д. а., внесок автора: запропоновано у програмних забезпеченнях для будівельних підприємств виділяти окремим модулем

«Управління фінансовими ресурсами». У даному модулі доцільно виділяти операції пов'язані із: надходженням і вибуттям грошових коштів; виникненням та погашенням дебіторської і кредиторської заборгованостей; управлінські звіти пов'язані із управлінням фінансовими ресурсами).

23. Гуменна-Дерій М. Облік основних матеріальних ресурсів та аналіз ефективності логістичних операцій у будівництві. *Облік і фінанси*. 2023. Вип. 1 (99). С. 130–134. DOI: [https://doi.org/10.33146.2307-9878-2022-1\(99\)-130-134](https://doi.org/10.33146.2307-9878-2022-1(99)-130-134) (0,75 д. а.).

Наукові праці, які додатково відображають наукові результати дисертації.

24. Znak N., Deriy M. Non-financial reporting by GRI: experience of Canada and Ukraine. *Стан і перспективи розвитку обліково-інформаційної системи в Україні*: матеріали III міжнар. наук.-практ. конф. (м. Тернопіль, 10-11 жовтня 2014 р.). Тернопіль: ТНЕУ, 2014. С. 5-7 (0,18 д. а. / 0,09 д. а., внесок автора: зроблено висновки і висловлено пропозиції із розвитку та поширення соціального обліку і нефінансової звітності в підприємствах України з використанням досвіду кращих компаній Канади).

25. Дерій М. В. Інформатизація вітчизняного бізнесу в контексті проблем та вимог обліку. *Економічний і соціальний розвиток України в XXI столітті*: матеріали XII Міжнар. наук.-практ. конф. молодих учених. Тернопіль: Вид-во ТНЕУ «Економічна думка», 2015. С. 283-284. (0,12 д. а.).

26. Дерій М., Сандій М. Проблеми і перспективи розвитку вітчизняної системи обліку: економічні і соціальні підходи. *Економічний і соціальний розвиток України в XXI столітті: національна візія та виклики глобалізації*: матеріали XIII Міжнар. наук.-практ. конф. молодих учених. Тернопіль: Вид-во ТНЕУ «Економічна думка», 2016. С. 208-209. (0,12 д. а. / 0,06 д. а., внесок автора: сформовано пропозиції з удосконалення і стимулювання розвитку системи щодо обліку в Україні, зокрема формування підприємствами нефінансових звітів; державного фінансування, розроблення та застосування українських національних програмних продуктів з бухгалтерського обліку; надання податкових пільг для соціально відповідальних підприємств).

27. Znak N., Deriy M. Prospects for the introduction of the Canadian experience in ukrainian accounting system. *Стан і перспективи розвитку обліково-інформаційної системи в Україні*: матеріали IV міжнар. наук.-практ. конф., 11 травня 2016 р. Тернопіль: ТНЕУ, 2016. С. 23-24. (0,12 д. а. / 0,06 д. а., внесок автора: висловлено пропозиції щодо стратегії розвитку системи бухгалтерського обліку і фінансової звітності на рівні Уряду та окремих підприємств, а також удосконалення обліку іноземних інвестицій, що має значний вплив на обсяги фінансових ресурсів і, насамперед, валютних).

28. Humenna-Derii M. V. Documenting and accounting the transactions by construction stages and methods of making monetary payments. *Conceptual approach to reforming of the national accounting system*: monogr.; Z.-M. V. Zadorozhnyi, Ya. D. Krupka, O. I. Skasko [et al.]; Under scientific editorial supervision of Z.-M. V. Zadorozhnyi. Ternopil: TNEU, 2017. 236 p. P. 122-130. (0,6 д. а.).

29. Гуменна-Дерій М. В. Соціальна відповідальність фінансового посередника за правильністю ведення обліку розрахунків у будівництві. *Стан і перспективи розвитку обліково-інформаційної системи в Україні*: матеріали V міжнар. наук.-практ. конф., 31 травня – 01 червня 2018 р. Тернопіль: ТНЕУ, 2018. С. 291-293. (0,12 д. а.).

30. Дерій В. А., Гуменна-Дерій М. В. Трансформація бухгалтерського обліку і фінансової звітності та її місце в українських економічних реформах. *Стан і перспективи розвитку бухгалтерського обліку в умовах глобалізації*: моногр.; [З.-М. В. Задорожний, Я. Д. Крупка, В. А. Дерій та ін.]; за наук. ред. д.е.н., проф. З.-М. В. Задорожного. Тернопіль: ВПЦ ТНЕУ «Економічна думка», 2018. С. 147-156. (0,6 д. а. / 0,3 д. а., внесок автора: окреслено основні позитивні та негативні довготермінові наслідки трансформації бухгалтерського обліку і фінансової звітності в Україні, як важливого сегменту під час проведення економічних реформ, здійснених наприкінці 1990-тих – на початку 2000-них років).

31. Гуменна-Дерій М. В. Облік та звітність в управлінні грошовими потоками. *Концептуальні основи розвитку системи бухгалтерського і управлінського обліку та звітності*: моногр.; за наук. ред. докт. екон. наук, проф. З.-М. В. Задорожного. Тернопіль: ТНЕУ, 2019. С. 138-143. (0,45 д. а.).

32. Знак Н., Гуменна-Дерій М. В. Нові виклики та перспективи розвитку сучасної професії бухгалтера. *Стан і перспективи розвитку обліково-інформаційної системи в Україні*: матеріали VI міжнар. наук.-практ. конф., 22 травня 2020 р. Тернопіль: ТНЕУ, 2020. С. 123-124. (0,16 д. а. / 0,08 д. а., внесок автора: описано стан і перспективи розвитку сучасної професії бухгалтера в Україні з використанням практичного досвіду бухгалтерів Канади).

33. Гуменна-Дерій М. В. Консистентний підхід до класифікації ресурсів в умовах інформаційно-облікового простору. В кн.: *Стан і перспективи розвитку бухгалтерського і управлінського обліку умовах глобалізації*: моногр.; за наук. ред. д. е. н., проф. Задорожного З.-М. В. Тернопіль: ВПЦ «Університетська думка», 2020. С. 20-28. (0,60 д. а.).

34. Гуменна-Дерій М. В. Контроль за страхуванням фінансових ризиків у житловому будівництві. *Соціально-економічні трансформації у розвитку держави*: зб. матер. Всеукр. наук.-практ. конф., м. Вінниця, 22-23 квітня 2021 р.: у 2-х т. Т. 1. Ч. 1; за заг. ред. І. В. Мельник. Тернопіль: Крок, 2021. С. 214-217. (0,18 д. а.).

35. Гуменна-Дерій М. В. Фінансові ризики та їхній вплив на фінансовий та управлінський облік в житловому будівництві. *Актуальні проблеми розвитку обліку, аналізу, контролю і оподаткування у контексті європейської інтеграції та сучасних викликів глобалізації*: матеріали IX міжнар. наук.-практ. конф., 14-15 травня 2021 р. [відповідальні за випуск проф. Куцик П. О., проф. Воронко Р. М., Марценюк Р. А.]. Львів: Вид-во ЛТЕУ, 2021. С. 178-181. (0,18 д. а.).

36. Знак Н., Дерій М. В. Вплив інтелектуальних здібностей бухгалтера на формування матеріально-технічних та фінансових ресурсів. *Трансформація бухгалтерського обліку, аналізу та контролю в умовах соціально-економічних викликів*: матеріали Міжнар. круглого столу [м. Тернопіль, 28 травня 2021 р.]. Том 1. Тернопіль: ЗУНУ, 2021. С. 206-208. (0,18 д. а. / 0,09 д. а., внесок автора:

розкрито особливості формування заробітної плати для українських та канадських бухгалтерів; встановлено перелік вимог до них; відображена середньомісячна заробітна плата бухгалтерів у найприбутковіших регіонах Канади і України; висловлено пропозиції з удосконалення інтелектуальних здібностей бухгалтерів).

37. Гуменна-Дерій М. В., Дерій В. А. Організація обліку та податкове планування: теорія, практика бізнесу щодо матеріальних ресурсів у будівельних підприємствах. *Сучасні детермінанти фіскальної політики: локальний та міжнародний вимір*: зб. IV Міжнар. наук.-практ. конф. [м. Тернопіль, 8-9 вересня 2021 р.]. Тернопіль: ЗУНУ, 2021. С. 227-230. (0,16 д. а. / 0,08 д. а., внесок автора: охарактеризовано питання організації обліку та планування податків і зборів щодо матеріальних ресурсів у будівельних підприємствах).

38. Гуменна-Дерій М. В. Матеріальні ресурси у житловому будівництві: обліково-логістичний аспект. *Облік, аналіз і аудит: виклики інституціональної економіки*: матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конф. [м. Луцьк, 9 жовтня 2021 р.]. Луцьк: ЛНТУ, 2021. С. 104-107. (0,12 д. а.).

39. Гуменна-Дерій М. В. Квінтесентна класифікація фінансових ресурсів щодо обліку і контролю у житловому будівництві. *Розвиток економіки та бізнес-адміністрування: наукові течії та рішення*: матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. [м. Київ, 21 жовтня 2021 р.]. Київ: НАУ, 2021. С. 183-185. (0,12 д. а.).

40. Гуменна-Дерій М. В. Перспективи вдосконалення обліку матеріальних ресурсів у сфері житлового будівництва. *Облік, аналіз, аудит та оподаткування: сучасна парадигма в умовах інформаційного суспільства*: зб. матеріалів VII Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 115-річчю Київ. нац. екон. ун-ту ім. В. Гетьмана, 9–10 груд. 2021 р.; [редкол.: М. І. Бондар (голова) та ін.]. Київ: КНЕУ, 2021. С. 22–24. URL:

https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/37078/spvuis_03_1221.pdf?sequence=1&isAllowed=y (0,12 д. а.).

41. Гуменна-Дерій М. В. Особливості вдосконалення обліку матеріально-технічних та фінансових ресурсів щодо модульного будівництва. *Актуальні проблеми обліково-аналітичного забезпечення управління в умовах цифрової трансформації*: зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Рівне, 7 квітня 2022 року). Рівне: НУВГП, 2022. С. 164–166. (0,14 д. а.).

42. Гуменна-Дерій М. В. Генезис обліку матеріальних ресурсів в житловому будівництві та його вплив на систему бухгалтерського обліку. *Проблеми та перспективи розвитку сучасної науки*: зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф. молодих науковців, аспірантів і здобувачів вищої освіти [м. Рівне, 11-12 травня 2022 року]. Рівне: НУВГП, 2022. С. 82–85. (0,13 д. а.).

43. Дерій В. А., Гуменна-Дерій М. В. Перспективи організації обліку технічних ресурсів у житловому будівництві. *Актуальні проблеми теорії і практики менеджменту в контексті євроінтеграції*: зб. матеріалів XI Міжнар. наук.-практ. конф. [м. Рівне, 12 травня 2022 р.]. Рівне: НУВГП, 2022. С. 265–268. (0,16 д. а. / 0,08 д. а., внесок автора: проведено аналіз статистичних даних про основні засоби підприємств будівельної галузі в Україні протягом 2015-2020 рр. і на підставі нього зроблено висновок про позитивні темпи їхнього приросту; удосконалено облік

основних засобів (в т. ч. будівельних машин та механізмів) і формування фінансових результатів під впливом облікової політики будівельних підприємств).

44. Дерій В. А., Гуменна-Дерій М. В. Облік технічних ресурсів у будівництві: методичне забезпечення, організація цифровізації операцій. *Економіко-правові та соціально-технічні напрями еволюції цифрового суспільства*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. [м. Дніпро, 02 червня 2022 р.]. Том 1. Дніпро: УМСФ, 2022. С. 114–116. (0,16 д. а. / 0,08 д. а., внесок автора: розкрито деякі аспекти методичного забезпечення та цифровізації обліку технічних ресурсів у будівництві).

45. Гуменна-Дерій М. В. Контроль за ресурсами у житловому будівництві: сучасні виклики та підходи. *Науковий простір України: сучасні виклики та загрози*: зб. матер. Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнародною участю [м. Вінниця, 20-21 жовтня 2022 р.]: у 2-х т. Т. 1. Ч. 2. За заг. ред. В. І. Мельник. Тернопіль: Крок, 2022. С. 108–111. (0,20 д. а.).

46. Гуменна-Дерій М. В., Дерій В. А. Оцінка і облік втрачених Україною матеріально-технічних ресурсів під час війни. *Обліково-аналітичне забезпечення системи менеджменту підприємства*: матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф. [м. Львів, 28-29 жовтня 2022 р.]. Львів: НУ «Львівська політехніка», 2022. С. 24–26. URL: <https://oaz.conf.lviv.ua/> (0,22 д. а. / 0,11 д. а., внесок автора: проведено поточний аналіз масштабів втрат Україною ресурсів від повномасштабної війни російської федерації проти України, зроблено висновки та висловлено пропозиції щодо удосконалення методики оцінки, обліку і звітності про знищені та/або пошкоджені під час цієї війни матеріально-технічні ресурси українських підприємств).

47. Дерій В. А., Гуменна-Дерій М. В. Аналіз і контроль за ефективністю використання матеріальних ресурсів на рівні окремих суб'єктів господарювання, громад. *Стратегія інноваційного розвитку аграрних формувань України: аналітико-прогнозний аспект*: матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф. [м. Київ, 05-06 жовтня 2022 р.]. К.: НУБіП України, 2022. С. 55–58. (0,22 д. а. / 0,11 д. а., внесок автора: відображено питання контролю за ефективністю використання матеріальних ресурсів на рівні окремих суб'єктів господарювання).

48. Гуменна-Дерій М. В. Обліково-контрольні аспекти фінансових ресурсів у житловому будівництві. *Обліково-фінансова наука і практика: пріоритети розвитку та місія у воєнний час*: матеріали XIII Міжнар. наук.-практ. конф. [м. Київ, 16 листопада 2022 р.]. Відпов. за вип. Ю. С. Бездушна. К.: ННЦ «ІАЕ», 2022. С. 148–151. URL: https://magazine.faaf.org.ua/images/stories/zb_conference/zb_conf_16-11-2022.pdf (0,18 д. а.).

49. Гуменна-Дерій М. В. Деякі аспекти обліку альтернативних технічних ресурсів у будівництві. *Актуальні проблеми теорії і практики менеджменту в контексті євроінтеграції*: зб. матеріалів XII Міжнар. наук.-практ. конф. [м. Рівне, 25 травня 2023 року]. Рівне: НУВГП, 2023. С. 379–381. (0,12 д. а.).